

45184

28 X. 1925

25. UNIV. 1929

1. FEB. 29

49 XI. 1925

9. SEP. 1929

127. Xk 1925

29. JULI 1930

1. FEB. 1926

9. FEB. 1926

8. SEP. 1930

20. FEB. 1926

11. NOV. 1930

1. MAR. 1926

AN. 1933

24. APR. 1926

3. MRZ. 1933

4. MAI 1926

23. JUNI 1933

2. MAI 1926

14. NOV. 1933

22. MAI 1926

12. II. 1936

22. JULI 1926

13. NOV. 1926

30. NOV. 1926

29. DEZ. 1928

A II 25745

TRI POVESTI

grofa Leva Tolstega.

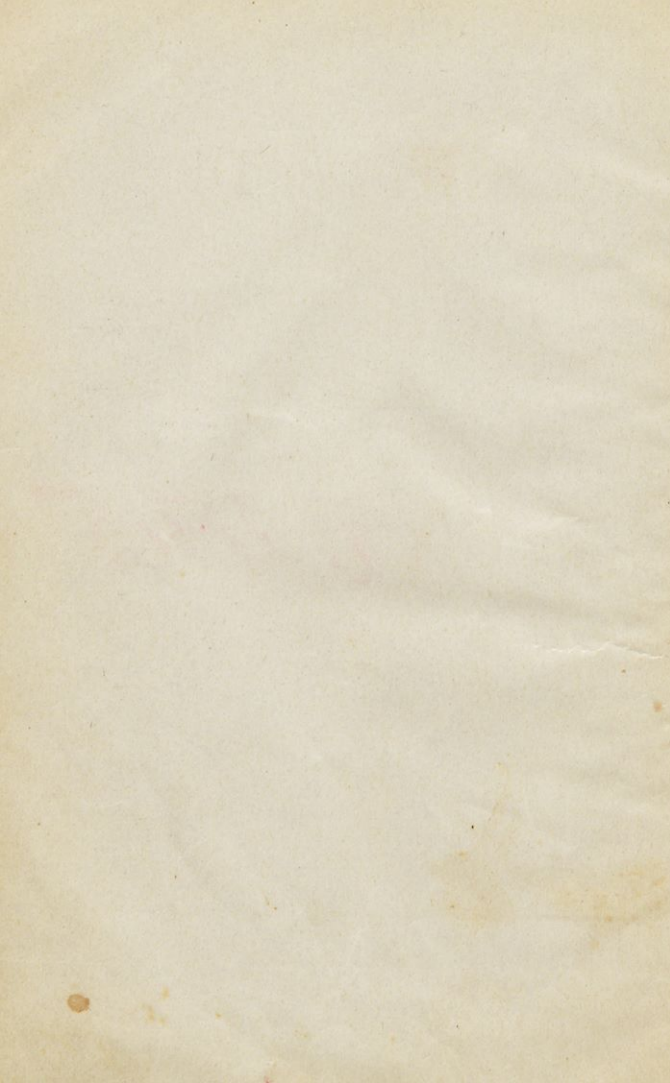
IZ RUSKEGA.

ANNA

1900

V TRZTU 1900

Jugoslovanski založnik v Ljubljani

Plase

28161

TRI POVESTI

grofa Leva Tolstega.

JETNIK V TRSTU

(IZ RUSKEGA.)

A

II. 2545.

--

V TRSTU 1907.

--

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

45184

TRI POVEŠTI

grota Leva Tolstoj

030050745

Za obnovo

Univerzitetne biblioteke

Prof. Pokrpnjske uprave

15/9 104/4

JETNIK V KAVKAZU.

45184

JEŤNIK V KAVKASU.

□ □

1870-1871

Handwritten signature

Žilin je bil častnik v Kavkazu.

Nekoč je dobil pismo od doma. Mati mu je pisala: Stara sem postala in rada bi videla pred smrtjo še enkrat ljubljene ga sina. Pridi, da vzameš slovo od mene, in potlej nastópi v božjem imenu zopet svojo službo. Izbrala sem ti nevesto, modra je in dobra in ima nekaj posestva — morda se oženiš in ostaneš tukaj.

Žilin se je zamislil. V resnici, mati je postala slaba, je premišljeval; morda je ne vidim več. Hočem potovati; pa če mi bo nevesta všeč, saj se lahko tudi oženim.

Šel je k svojemu polkovniku, vzel dopust, se poslovil od tovarišev, kupil svojim vojakom štiri vedra žganja za slovo in se pripravil na pot.

Takrat je bila vojna v Kavkazu. Po dnevi in po noči so se godili na cestah napadi; komaj je bil zapustil kakšen Rus trd-

njavo, so ga Tatarji ubili ali odgnali v gore. Zato je bilo ukazano, da ima dvakrat na teden oditi s trdnjave do trdnjave sprevod pod eskorto: spredaj in zadaj vojaki, v sredi popotniki.

Bilo je poleti. Zarana v jutru se je bila zbrala zadaj za trdnjavo dolga vrsta vozov, eskorta je stopila ven, in odpravili so se na pot. Žilin je jahal, njegov voz s prtljago se je peljal v sprevodu.

Pota je bilo napraviti petindvajset verst*). Počasi se je pomikala karavana naprej. Zdaj so se ustavili vojaki, zdaj se je snelo kolo ali je obstal kak konj, tako da je vse čakalo.

Solnce je bilo že čez poldne in imeli so še-le polovico pota za seboj. Prah in vročina, solnce je pripekalo, in nikjer sence. Gola puštinja; nobenega drevesa, nobenega grma ob potu.

Žilin, ki je bil pojezdil naprej, je postal in počakal na vozove; za seboj je zaslišal trombo — torej zopet se ustavljajo! Tedaj je pomislil Žilin: ali ne bi bilo bolje, da jezdim sam brez vojakov? Pod menoj je

*) Ruska verst = 1067 metrov.

dober konj, če me napadejo Tatarji — zbežim jim!

Ko je to prevdarjal, je prigalopiral k njemu drug častnik, Kostilin, s puško čez ramo, in rekel:

„Dajva jahati sama naprej, Žilin. Od lakote ne morem več prestajati, in tako strašanska vročina je ... Srajco bi kar ožél.“

Kostilin, debel mož, je bil ves rdeč v obraz, znoj je le tako líl z njega. Žilin je prevdarjal in dejal:

„Ali je puška nabita?“

„Nabita.“

„Jahajva. Toda en pogoj: da ne prideva vsaksebi.“

In jezdila sta naprej po poti, jezdila čez stepo, se pomenkovala in se ozirala pri tem na vse strani. Daleč se je lahko videlo naokoli.

Komaj je prenehala stepa, je peljala pot med dvema gorama v sotesko. Tedaj je menil Žilin:

„Morava iti na goro in pogledati; drugače naju napadejo nazadnje, niti ne veva kako, z gore dol...“

Kostilin pa je odvrnil: „Kaj je tukaj treba gledati? Jahajva po poti.“

Žilin ga ni poslušal.

„No,“ je dejal, „počakaj trenutek tukaj spodaj, da pogledam zgoraj malo naokoli.“

In pustil je konja na levo teči v goro. Bil je lovski konj, za sto rubljev ga je bil kupil žrebeta v čredi in ga sam izvežbal — naglo, kakor bi imel peruti, ga je nesel gor po strmini. Komaj je bil na vrhu, glej, v majhni daljavi pred njim so stali Tatarji na konjih... kakih trideset mož. Je videl to in je obrnil; tudi Tatarji so ga videli, zdrvili za njim, med dirom jemali puške iz ovojev. S povešenimi vajeti je pustil Žilin teči konja in zaklical Kostilinu: „Puško v roke!“ Konju pa: „Srčece moje, nesi me ven, ne spotakni se — če se spotakneš, tedaj sem izgubljen!

Kostilin pa, namestu da bi počakal, je, čim je zagledal Tatarje, bežal proti trdnjavi, kar je le mogel. Zdaj od te, zdaj od one plati je udrihal po konju. Na prahu je bilo spoznati, kako je konj udarjal z repom.

Žilin je izprevidel, da stoji njegova stvar slabo — puška je proč, s sabljo samo se ne dá nič napraviti. Drvil je nazaj — še je menil uteči. Ali šest mož pridirja od strani,

odrežejo mu pot. Njegov konj je bil sicer dober, ali oni so imeli še boljše konje. Zagrabil je za vajeti, hotel zopet obrniti, ali konj, enkrat v diru, je šinil naprej — naravnost nad sovražnike. Tatar z rdečo brado na sivem konju se je bližal. Režal se je in držal puško pripravljeno.

Poznam vas, vragi, si je mislil Žilin. Ako vjamejo koga živega, ga vtaknejo v jamo in ga bičajo. Živega me ne dobé...

Dasi ne krepke rasti, je bil Žilin pogumen mož. Prijel je za sabljo, izpustil konja naravnost nad rdečebradca in si mislil pri tem: ali ga pohodi moj konj ali pa ga posekam s sabljo.

Ni še bil prijahal Žilin do Tatarja, ko so streli, oddani od zadaj, zadeli njegovega konja — z vso silo je udaril na zemljo in pal svojemu jezdecu na nogo.

Žilin se je hotel vzdigniti, a že sta sedela na njem dva teh smrdljivih Tatarjev in mu zvezala roke na hrbtu. Sicer se je iztrgal in se otresel sovražnikov, ali še trije so skočili s konja in ga tolkli s puškinimi kopiti po glavi. Tedaj se mu je stemnilo pred očmi in omahnil je. Tatarji so ga zgrabili, mu z jer-

meni zadrgnili roke na hrbtu in naredili tatarski voz. Zbili so mu čepico dol, mu sezuli škornje, vse so prebrskali, vzeli denar, uro in raztrgali uniformo. Žilin se je ozrl po konju. Njegov ljubljeneec, kakor je bil pal po strani, tako je še ležal in brcal z nogami; luknja mu je zevala v glavi in žvižgaje je vrela ven črna kri, škropila daleč v krogu prah.

Tatar se je približal konju in previdno snel sedlo. Ker je še vedno brcal, mu je z bodalom prerezal grlo. Siknilo je iz vratu — telo je vztrepetalo...

Ko so bili Tatarji s konja vse pobrali, je rdečebradec zopet zajahal. In zdaj so posadili Žilina k njemu v sedlo; da bi ne pal, so ga privezali s pasom na onega hrbet — in hajd v gore.

Za Tatarjem je sedel Žilin, se gugal in omahoval. Pred seboj široki tatarski hrbet, kitasti vrat, in bleščeče se je oblila gladko-obrita glava. Žilinova glava je bila hudo pobita, kri je ležala strjena nad očmi. In ni se mogel popraviti na konju in si obrisati kri. Tako močno sta mu bili zdrgnjeni roki, da ga je bolelo v ramah.

Dolgo so jahali od gore do gore, prebredli reko, dospeli na pot in jezdili naprej po dolini.

Kako rad bi si bil zapomnil Žilin pot — a njegove oči so bile zalepljene s krvjo in ni se mogel okreniti.

Začelo se je mračiti; prebredli so še eno reko; ko so prišli na široko skalo, se je zakadil dim, psi so zalajali — bili so v aulu *).

Tatarji so poskakali dol, tatarska dečad je letela vkup, se gnetla okoli jetnika, kričala, vriskala in lučala vanj kamenje.

Razposajeno mladež je razpodil rdečebredci, ki je vzdignil Žilina s konja in z ukazujočim glasom nekaj zaklical. Nogajec je prišel, močno so mu stale kosti iz lic, nosil je samo srajco. Srajca je bila raztrgana, prsi gole. Rdeči mu je nekaj ukazal. Takoj je privlekel hlapec ploč za noge: dvoje hrastovih štorov z železnima obročema, na enem obročev kavelj in ključavnica.

Odvezala sta Žilinu roke, ga djala v ploč in ga peljala v zaboj, podoben svinjaku; pahnila sta ga noter in potem so se zaklenila

*) Izgovôri a-úl, tatarska vas.

vrata. Žilin se je opotekel na gnoj. Ležal je nekaj časa, potem je tipal po temi, da je našel najmehkejše mesto, in se je ulegel.

* * *

Žilin je le malo spal. Noči so bile kratke. Skoz špranjo v lesu je videl, kako se je pričnjalo daniti. Trudoma se je vzdignil, se vlekel k steni in povečal špranjo.

V dolino je, kakor je zapazil skoz špranjo, peljala pot, na desno je stala koč, dvoje dreves poleg nje. Na pragu je ležal pes, koza se je pasla s kozlički — migljali so z repki. Gledal je — po klancu gor je prihajala mlada Tatarka v pisani srajci brez pasú, v hlačah in škornjih, glavo pokrito s kaftanom*) in na glavi velik kovinast vrč z vodo. Težko mora nositi, sključeno hodi, na roki vodi majhnega obritega Tatarčka, ki je oblečen samo v srajčico.

Tatarka je šla z vrčem v koč, iz ktere je stopil zdaj rdečebradec — v svilnati suknji, segajoči do kolen, za pasom srebrno bodalo, s čevlji na golih nogah, na glavi vi-

*) Plašč, kakor ga nosijo v jutrovih deželah.

soko črno kučmo iz ovčjega kožuha. Iztegal se je in zdehal, si gladil brado, postal nekoliko, zaklical nekaj hlapcu in šel naprej.

Dva fanta sta gnala konje napajat. Drugi teh paglavcev z obrito glavo, v srajci, brez hlač, so se zbrali, se približali zaboju in vtikali suhe vejice skoz špranjo. Ko je Žilin zavpil nanje, so jo odkurili — njih naga kolena so se svetila.

Žilin bi bil rad pil, grlo mu je bilo suho. Želel je, da bi prišel zdaj kdo k njemu. Čuj — nekdo odpira vrata.

Rdeči Tatar je vstopil, z njim drug Tatar, manjši, črnih las. Črne oči so se mu svetile, rdečeličen je bil, redko brado je nosil obstriženo; njegov obraz je izgledal veselo, vedno se je smejal. Oblečen je bil še boljše nego rdeči: našivi so krasili suknjo iz temnomodre svile, dolgo bodalo z dragocenim srebrnim držajem je tičalo za pasom; tudi šlape iz finega rdečega usnja so bile obšite s srebrom; čez-nje je imel obute debele čevlje. Na glavi mu je sedela visoka kučma iz bele ovčje kožuhovine.

Rdeči Tatar je godrnjal nekaj, kakor bi se kregal, obstal na pragu, se naslonil na

vrata, se igral z bodalom in pri tem škilil kakor volk na Žilina.

Črni pa, uren, živahen, kakor bi imel prožna peresa pod seboj, je šel naravnost k Žilinu, počenil k njemu, kazal zobe, ga potrkal po rami, mežikal z očmi, tleskal z jezikom in brbral Žilinu nerazumljive besede.

„Piti ! Dajte vode !“ je stokal Žilin.

Črni se je smejal in brbral dalje.

Z ustnicami in rokami je kazal Žilin, da bi rad pil.

Zdaj je črni zapopadel ; zopet se je zasmejal, pogledal skozi vrata in zaklical :

„Dina !“

Vitka, nežna deklica kakih trinajstih let je pritekla ; podobnost s črnim je bila velika ; očitno je bila njegova hči ; to so bile iste črne svetle oči v lepem obrazu. Na sebi je imela dolgo temnomodro srajco s širokimi rokavi in brez pasú, na prsih in rokavih rdeče-obrobljeno ; nosila je hlače in šlapice, šlapice so tičale v čevljih z visokimi petami. Vrat ji je dičila verižica iz ruskih polrubljev. Glavo je imela nepokrito, preko črne kite trak s kovinastimi ploščicami in srebrnim rubljem.

Oče ji je zaklical nekaj besed. Stekla je proč in se vrnila s kovinastim vrčem, dala jetniku vode, počenila in se tako upognila, da so bila kolena višja od ram. Z velikimi očmi je gledala Žilina, kako je pil, kakor da je kaka žival.

Ko ji je hotel Žilin vrniti vrč, je zbežala kakor divja koza. Njen oče se je glasno zasmel in zaklical za njo. Prišla je nazaj, vzela vrč, stekla ven in se brž zopet vrnila z opresnim kruhom na deščici, počenila in ni odmaknila očesa od Žilina.

Tatarja sta šla in sta zaklenila vrata.

Kmalu nato je prišel Nogajec in mu delal znamenja. Tudi on ni znal ruski. Vendar je razumel Žilin, da naj gre z njim.

Vlekel se je s plohom — šepal je in ni mogel stopiti na noge, klécale so mu v stran. Tako je sledil Nogajcu. Videl je aul, kakih desetero koč, mošejo z minaretom. Pred eno koč je stalo troje osedlanih konj, dečki so jih držali za uzde.

Črni Tatar je prišel ven in pomignil Žilinu k sebi. Pri tem se je smejal, govoril po svoje in šel zopet v koč. Žilin mu je sledil.

Stopil je v čedno sobo: stene so bile oglajene z ilovico, ob sprednji steni so stali pisani divani, dragocene preproge so visele vsenaokoli, na njih so lesketale bogato s srebrom okovane puške, samokresi, sablje. Zada v kotu je stala nizka peč. Snažna so bila trdosteptana glinasta tla. V celem sprednjem kotu je bila pogrnjena klobučina, čez njo preproge, na teh so ležale mehke blazine. In na preprogah, vsi v šlapah, so sedeli Tatarji: črni, rdeči in trije drugi. Njih hrbti so sloneli na pernatih blazinah, pred njimi na okrogli deski je stala pečena kaša in v skledi stopljeno maslo, nadalje v vrču tatarsko pivo, buza imenovano. Jedli so s prsti, roke so imeli vse mastne.

Črni je skočil pokoncu in ukazal, da se ima Žilin usesti na stran, ne na preprogo, ampak na gola tla. Nato je zopet počenil na preprogo in traktiral svoje goste s pogačami in z buzo. Nogajec je posadil Žilina na odkazano mesto, sezul vrhne čevlje, katere je postavil k vratom, kjer so stali tudi drugi čevlji, in sédel na klobučino bliže h gospodom: poželjivo je gledal, kako jedó, in si brisal sline.

Ko so Tatarji bili gotovi s pogačami, je prišla Tatarka, v srajci in hlačah kakor deklica, glavo ovito v ruto. Pospravila je posodo in podajala nato lep žehtar z ozkim dulcem. Tatarji so si umili roke, jih prekrižali, poklekneli, pihnili na vse strani in pomolili. Potem so se še nekaj časa po svoje pomenkovali, nakar se je obrnil eden gostov v ruskem jeziku k Žilinu.

„Tebe,“ je rekel, „je vjel Kazi-Muhamed. Pokazal je na rdečega Tatarja. „On te prepušča Abdul-Muradu.“ Pri tem je pokazal na črnega. „Abdul-Murad je zdaj tvoj gospod.“

Žilin ni odvrnil ničesar. Abdul-Murad je pričel govoriti zdaj, pri čemer je večkrat pokazal na Žilina. Tolmač je rekel :

„Ukazuje ti, da piši domov pismo, da pošljejo za-te odkupnino. Kadar dobi odkupnino, ti dá zopet prostost.“

Žilin je premišljeval in dejal :

„Koliko odkupnine hoče imeti?“

Tatarji so se pomenkovali med seboj Tolmač je izjavil :

„Tri tisoč rubljev.“

„Ne,“ je ugovarjal Žilin, „tri tisoč ne morem plačati.“

Abdul je skočil pokoncu, mahal z rokami in zaklical Žilinu meneč, da ga bo razumel, nekaj besed. Tolmač je prestavil:

„Koliko ponujaš?“

Žilin je nekoliko pomislil in rekel:

„Petsto rubljev.“

Tatarji so kričali vsenavprek. Abdul je vpil na rdečebradca, brbljal je toliko in tako razburjeno, da mu je škropila slina iz ust.

Rdeči pa je samo pomežikaval in cmaikal z jezikom.

Zopet je pričel tolmač:

„Tvojemu gospodu je petsto rubljev premalo. On sam je plačal za-te dvesto rubljev; Kazi-Muhamed mu jih je bil dolžan. Vzel te je za dolg. Tri tisoč rubljev — za manje te ne more izpustiti. Ako nočeš pisati, te vržemo v jamo in te kaznujemo z bičem.“

Ej, si je mislil Žilin, če človek pokaže strah, tedaj pride težko zopet na noge... in odgovoril je tolmaču:

„In ti mu povej, psu, če me hoče oplasiti, tedaj ne dobi niti kapejke — potem sploh ne maram pisati. Nimam prav nobenega straha pred vami in ga nikoli ne bom imel, psi!“

Tolmač je prestavil in zopet so se Tatarji pomenkovali.

Dolgo so brbljali, nato je skočil črni na noge, se približal Žilinu, se smejal pri tem in mu nekaj zaklical.

Tolmač je prestavil: „Daj tisoč rubljev.“

Žilin je vztrajal pri svoji ponudbi:

„Več ko petsto rubljev ne dam. Če me usmrtite, tedaj ne dobite prav nič.“

Zopet so se posvetovali Tatarji, poslali Nogajca proč in pogledavali zdaj na Žilina, zdaj na vrata. Zdaj se je vrnil Nogajec in zanjim se je vlekel debel človek; obleka je bila raztrgana, bosi nogi sta tičali v plohu.

Vzklik začudenja se je izvil Žilinu, ko je spoznal Kostilina. Tudi njega so vjeli! Posadili so ju vštric. Med tem ko so Tatarji zijali vanja, sta si pripovedovala svoje doživljaje. Kostilin je pravil, da ni mogel spraviti konja naprej: obstal je, in vrhutega se puška ni hotela izprožiti. Abdul ga je dohitel in vjel.

Abdul je skočil pokoncu, pokazal na Kostilina in rekel nekaj.

Tolmač je prestavil, da sta oba last enega gospoda; kogar odkupnina pride preje, tega izpusti prvega.

„Vidiš,“ je prigovarjal Žilinu, „ti si divji in tvoj tovariš je miren. Pisal je domov pismo, poslali bodo pettisoč rubljev. Dobro ga bomo pitali in nič žalega mu ne storimo.“

„Naj moj tovariš naredi, kar mu drago; on more, on je bogat, jaz pa nisem bogat. Kakor sem rekel, tako ostane. Ubijte me, če hočete. Koristi ne boste imeli od tega. A za več ko 500 rubljev ne pišem.“

Po daljšem molku je Abdul zopet poskočil, prinesel škrinjico, vzel iz nje pero in cunjo papirja, jo porinil pred Žilina, ga potrkal po rami in mu kazal z znamenji, naj piše. Torej je bil videti zadovoljen s petsto rublji.

„Potrpite še malo,“ je zaklical Žilin tolmaču. „Povej mu, naj naju pošteno hrani in oblači, kakor se spodobi, naj naju ne loči — skupaj nama bo lažje pri srcu — in naj naju nikar ne ima v plohu.“

Pri tem, kakor je pogledal Abdula, se je moral smejati. Tudi Abdul se je smejal in je odvrnil:

„Najboljšo obleko vama dam: čerkesko suknjo in škornje, lahko gresta z njimi na svatbo. Jedla bodeta kakor kneza. Ako hočeta

ostati skupaj, lahko živita v zaboju. Ploha pa vaju ne morem oprostiti — ušla bi mi; no za čez noč ga vama bom pustil vzeti dol.“

Stopil je še bliže k Žilinu, ga potapljal po rami in lomil po rusko :

„Ti dober — pišeš — jaz dober.“

Žilin je napisal pismo; da bi nikdar ne moglo dospeti, je naredil napačen naslov. In pri tem si je mislil: bežal bom.

Odveli so Žilina in Kostilina v zabojo, prinesli jima koruzne slame in vrč vode, kruha, dvoje starih čerkeskih oblek in vsakemu par ponošenih vojaških škornj, vzetih brez dvoma ubitim Rusom. Na noč so jima sneli plohe in ju zaprli v zabojo.

* * *

Tako je preživel Žilin s tovarišem cel mesec. Abdul se je vedno šalil:

„Ti, Ivan, dober; jaz, Abdul, dober.“

Ali hranil ju je slabo. Dobivala sta samo nekvašen kruh iz proséne moke ali nepečeno testo.

Kostilin je pisal še enkrat domov; ker denar ni došel, je bil zelo potr. Po cele dneve je presedal v zaboju in računal, kdaj

bi utegnilo priti pismo, ali pa je spal. Žilin pa je vedel, da pismo, ki ga je pisal, ne more dospeti domov, in tudi ni pisal nobenega drugega.

Kje, si je rekel, naj bi vzela mati toliko denarja, da me odkupi? Saj je večjidel živela od tega, kar sem ji pošiljal. Ako bi morala nabrati petsto rubljev, bi se uničila. Bog mi bo pomagal, da se sam spravim ven.“

In hodil je okoli po vasi, žvižgal ali si s čim drugim preganjal čas: delal je punčike iz gline ali pa pletel košarice iz dračja — v takih rečeh je bil mojster.

Nekoč je naredil punčiko z nosom, rokami in nogami, v tatarski srajci, in jo postavil na streho.

Abdulova hčerka Dina je zagledala punčiko in sklicala Tatarke. Postavile so na tla svoje vrče z vodo, gledale na streho in se smejale. Žilin je vzel punčiko dol in jim jo ponujal. Smejale so se, a niso se upale vzeti je.

Ko so bile odšle Tatarke, je šel Žilin v svoj zaboj; punčiko pa je pustil ležati.

Kmalu je pritekla Dina je ogledala, zgrabila punčiko in stekla.

Naslednjega jutra, ob solnčnem vzhodu,

je stopila Dina iz koč. V roki je imela punčiko, katero je bila nakitila med tem z rdečimi cunjicami, jo zibala kakor deteta in ji pela uspavanko. Kmalu pa je prišla stara baba, jo ozmerjala, vzela je punčiko, jo razbila in zapodila Dino.

Žilin je naredil drugo punčiko, ki je bila lepša od razbite, in jo dal Dini.

Nekoč je prinesla Dina vrč in ga postavila tje; usedla se je, gledala Žilina in se smejala, kazoč na vrč.

Čemu se neki smeja? si je mislil Žilin. Vzel je vrč, v katerem je menil da je voda, in ga nastavil na usta. Bil je poln mleka. Ko se je napil, je vzkliknil:

„Dobro!“

Kako je Dino to razveselilo!

„Dobro, Ivan, dobro!“ je zavriskala, poskočila, plosknila z rokama, mu iztrgala vrč iz rok in zdrvila ven.

Skrivaj mu je prinašala zdaj sleherni dan mleka. Ako so delali Tatarji iz kozjega mleka sirnate pogače, katere so sušili na strehah, mu je prinesla skrivaj tudi teh pogač. Njen oče je zaklal janca, tudi od njega mu je prinesla kos v rokavu. Vrgla je predenj in zbežala.

Nekoč je bila huda nevihta, kakor iz škafov je lil dež celo uro. Gorske vode so se skalile; kjer se jih je lahko prebredlo, je bilo zdaj par metrov globočine, tako da je odnašalo kamenje.

Povsod so tekli potoki, zamolkli glasovi so odmevali po gorovju. Ko se je nevihta razvlekla, je bila še vsa vas v lužah. Žilin si je izprosil od Abdula nož, zrezal iz lesa valjar in kolo in na obeh konceh je pritrdil pupe.

Deklice so mu prinesle cunjic — oblekel je pupi, eno za kmeta, drugo za kmetico. Ko je bila igrača gotova, jo je postavil na potok. Kolo se je vrtilo in možic in babica sta plesala.

Vsa vas se je zbrala: fantje, dekleta, ženske, tudi moški so prišli gledat in od veselja tleskali z jezikom.

Abdul je imel potrto uro. Poklical je Žilina in mu jo pokazal.

Žilin jo je vzel vsaksebi in jo popravil: ura je šla.

Abdul je bil vesel. Podaril je Žilinu razcapano suknjo; čeprav ni bila drugače zanič, vendar se je ponoči lahko odeval z njo.

Od tega časa je krožil o Žilinu glas, da je mojster. Iz daljnih vasi so prihajali k njemu: temu je moral popraviti petelina pri puški, onemu samokres; zopet drug je prinesel uro. Abdul mu je dal orodja: klešče, sveder in pilo.

Polagoma se je naučil Žilin nekoliko tatarskega. Nekateri Tatarji, ki so se bili navadili nanj, so ga prijazno nagovarjali, kadar so potrebovali njegove pomoči, in ga klicali za Ivana; drugi so ga gledali še vedno po strani.

Rdeči Tatar Žilina ni mogel trpeti. Ako ga je videl, je nagrbančil čelo in se obrnil strani, celó psoval ga je.

Med Tatarji je živel tudi zelo star mož. Ni živel v vasi, prihajal pa je večkrat gor. Žilin ga je videl samo, če je šel v mošejo molit. Bil je majhen in je imel pripeto okoli svoje kučme belo ruto. Bradico in brke, ki so bili beli kakor sneg, je nosil obstrižene, obraz je izgledal rdeče kakor kremen; s svojim jastrebovim nosom, z bodečimi sivimi očmi, brezzobimi ustami, iz katerih je štrlelo dvojje krivcev, je izgledal lokavo-hudobno; oprt na svojo bergljo, je gledal okoli sebe kakor

volk. Ako je zagledal Žilina, je zaprhal in se obrnil strani.

Nekoč je šel Žilin dol z gore, pogledat, kje živi starec. Prišel je na stezo in zagledal vrt s kamenitim zidom; na vrtu so stale črešnje in hišica z ravno streho. Ko je stopil bliže, je videl iz slame spletene ulnjake — brenčé so letale čebele. Starec je klečal in imel nekaj opraviti pri ulnjaku. Da bi bolje videl, je privzdignil Žilin nekoliko glavo, pri čemer je zaropotal s svojim plohom.

Starec se je okrenil, hlastno vzel iz pasa pištolo in počil na Žilina, ki je komaj utegnil počeniti za zid.

Starec se je pritožil pri Abdulu. Abdul je poklical Žilina in vprašal :

„Zakaj si šel k staremu?“

„Nisem imel nič slabega v mislih; hotel sem samo videti, kako živi.“

Ta odgovor je starca jezil; sikal je, godrnjal, kazal svoja krivca in žugal Žilinu s pestmi.

Sicer Žilin ni razumel vsega, a jasno mu je bilo, da je starec ukazal usmrtiti Rusa.

Poizvedoval je pri Abdulu :

„Kdo je ta stari mož?“

Nato je odgovoril Abdul :

„Imeniten mož ! Kakšen mož ! Veliko Rusov je usmrtil. — In bogat je bil. Imel je troje žen in osem sinov. Vsi so živeli skupaj. Tu so prišli Rusi, razdjali aúl in mu ubili sedem sinov. En sin se je udal Rusom. Starec je šel k Rusom in se izročil sam. Tri mesece je živel pri njih, našel sina, ga usmrtil in zbežal. Od tistega časa ni šel več na vojno, romal je v Meko in molil. Zato ima turban. Kdor je bil v Meki, se imenuje hadži in nosi turban. On ne ljubi tvojih bratov ; te usmrtiti, je velel ; jaz pa te ne morem usmrtiti — plačal sem za-te denarja ; tudi te imam rad, Ivan ; jaz bi te niti ne pustil odtod, da nisem dal svoje besede.“ Smejal se je in lomil po rusko : „Ti, Ivan, dober ; Abdul dober.“

* * *

Zopet je minul mesec. Po dnevi je hodil Žilin okoli po vasi ali pa so opravljale njegove spretno roke vsakovrstna drobna dela. Kadar pa je prišla noč in je bilo v aúlu vse mirno, je kopal v svojem zaporu. Težko je bilo prodreti skoz kamenje ; pridno je delal

s pilo in izkopal pod steno luknjo, ravno toliko da bi lahko zlezel skozi. Samo da si preje dobro ogledam kraj, si je mislil, da ne zgrešim smeri.

V to je porabil čas, ko se je bil Abdul nekam odpeljal; po kosilu se je odpravil za aúl na goro, da si ogleda svet. Abdul pa je bil pred svojim odhodom zabičil Nogajcu, naj ne izpusti jetnikov iz oči. Fant je tekel za Žilinom in klical:

„Ne hodi! Gospod ni dovolil! Takoj pokličem ljudi.“

Žilin ga je znal pregovoriti.

„Saj ne grem daleč,“ je rekel, „samo tja-le na goro. Pojdi z menoj. V plohu ti ne uidem nikamor. Pojdi. Jutri ti naredim lok in puščice.“

Fant ga je spremil na goro. S plohom na nogah hoditi, je bilo za Žilina zelo težko; s težavo se je vlekel. Ko je došel na vrh, se je usedel in se oziral na vse strani. Proti jugu se je svet znižaval, tam se je pasla čreda konj in v dolini je ležal aúl. Druga gora je strmo kipela kvišku; za njo, segajoč ji čez glavo, je gledala še ena gora. Gozd se je temnil po soteskah. Gore in gore — više

in više se dvigajo — in sneg zgoraj lesketa kakor sladkor. In više nego vse te bele gore kipi siva kopa mogočno v nebo. Ravno take gore — na vzhodu, na zahodu. Megle se valé po soteskah, v katerih ležé posamič aúli. To vse je tatarska zemlja.

Žilin je gledal na rusko stran : pod njim, daleč proč, rečica, vas, vrtovi okrog in okrog ; ob rečici, enako majhnim punčikam, čepé ženske in izpirajo. Zadaaj stoji nizka gora, ki jo stopničasto presega dvoje z gozdom poraslih vrhov ; med gorami plava moten blesk kakor daljen dim. Žilin se je spominjal, kje je solnce, ko je živel v trdnjavi, vzhajalo in kje je zahajalo. Tam v dolini, je premišljeval, mora biti naša trdnjava — tjakaj, med te dve gori, mora bežati.

Solnce se je nagibalo k zatonu ; rdečkast blesk je ovijal bele gore ; in zdaj se je zmračilo in črne sence so se zgrinjale ; megle so vstajale iz kotlin ; v dolini, kjer je ležala zaželjena trdnjava, je žarelo kakor ogenj. Žilin je napenjal oči — in tu je vzkliknilo v njem : dim v dolini je od trdnjave !

Pozno je postajalo že. Z minareta je

klical mula*). Pastirji so gnali črede domov, krave so mukale. Fant je priganjal, da bi se vrnila. Žilin pa se je le težko mogel ločiti.

Šla sta domov. Zdaj poznam smer, si je mislil Žilin; ura bega je prišla. Hotel je pobegniti že to noč. Mesec je bil v zadnjem kraju, tema mu bo dobra zaveznica na begu.

Na nesrečo so se vrnil Tatarji že zvečer. Niso prišli kakor drugikrat, ko so gnali pred seboj živino in veselo prijahali domov. To pot niso bili uplenili ničesar; namestu plena so imeli na sedlu mrliča, brata rdečega. Prišli so hudi.

Vsi so se zbrali k pogrebu. Tudi Žilin je stopil iz svojega zaboja. Zavili so mrliča v rjuho. Brez krste so ga nesli pod platane za vasjo in ga položili na travo. Mula je prišel. Starci so stopili vkup, si ovili kučme z rutami, se sezuli in počenili k mrliču.

Spredaj Mula, za njim v dveh vrstah po trije starci. Povešene glave so molčali dolgo. Slednjič je Mula dvignil glavo in zaklical: „Alah!“ Dvignili so glave, jih zopet povesili in sedeli tako dolgo, molče, nepremično...

¹⁾ Mohamedanski duhoven.

Zopet dvigne Mula glavo : „Alah ! Alah !“ odmeva. Zopek molk — mrtvec na travi in živi se ne ganejo. Samo veter je slišati, kako šumi v perju platan.

Zdaj je bral Mula molitve ; vsi so vstali in nesli na rokah mrliča k jami ; kakor kaka klet se je vlekla pod zemljo. Prijeli so mrliča za roke in noge, ga vpognili, ga spustili sedečega v grob in mu položili roki na život, kakor mora biti.

Nogajec je prinesel zelenega bičevja. Napolnili so z njim jamo, potem so jo brž zasuli ; pomandrili so prst do gladkega in pokoncu posadili k vzglavju kamen. Zopet so čepeli ob grobu in molčali dolgo.

„Alah ! Alah ! Alah !“ so vzdihnili in vstali.

Rdečebradec je razdelil denarja med starce, nato je vzel bič, se udaril z njim trikrat po čelu in šel domov.

Naslednjega jutra je videl Žilin, kako je peljal rdeči kobilo iz vasi ; troje Tatarjev mu je sledilo. Rdeči je vrgel suknjo s sebe in zavihal rokave. Kaké korenjaške roke ! Potegnil je bodalo in ga nabrusil ob kamnu. Tatarji so potisnili kobili glavo navzgor,

rdeči je pristopil, ji prerezal grlo, jo vrgel na tla in jo jel devati iz kože, trgaje s svojimi žilavimi pestmi. Prišle so ženske in deklice in so oprale čreva. Potem so razkosali kobilo in odnesli vse v kočo rdečega. Tam se je zbrala vsa vas, da obhaja pogrebščino.

Mrtvemu na čast so jedli skoz tri dni kobilje meso in pili buzo. Vsi Tatarji so bili v aulu. Četrty dan okoli opoldne pa so se zopet odpravljali nekam; pripeljali so konje iz hlevov, osedlali in odjahali: kakih deset mož, rdečebradec med njimi. Samo Abdul je ostal doma. Noči so bile zdaj čisto temne ...

„Nocoj morava pobegniti,“ je zaupal Žilin svojemu tovarišu.

Kostilin se je bal.

„Kako napraviva to? Saj ne poznavata pota.“

„Jaz poznam pot.“

„V eni noči se ne moreva spraviti na varno.“

„Tedaj ostaneva začasno v gozdu. Prihranil sem nekaj pogač. Kaj hočeš sedeti tukaj? Dobro, ako pošljejo denar; ali če ga ne spravijo skup? Tatarji so zdaj hudi, ker

so jim Rusi ubili enega. Govoré, da naju hočejo usmrtiti.“

Po dolgem obotavljanju se je odločil Kostilin, da pojde s tovarišem.

* * *

Žilin je zlezel v luknjo in jo še bolj razril, tako da je mogel zlezti skozi tudi Kostilin. In zdaj sta čakala, da je v aulu vse potihnilo.

Ko je bilo tam vse leglo k počitku, je zlezel Žilin ven in pošepnil Kostilinu :

„Hôdi za mano !“

Kostilin mu je sledil, pri čemer je zadel z nogo ob kamen, tako da je zaropotalo. Abdul pa je imel čuvaja, lisastega psa, ki je rad popadal; ime mu je bilo Uljašin. Iz previdnosti ga je bil Žilin pogosto napasel. Uljašin je slišal ropot in je pritekel; za njim drugi psi.

Žilin je narahlo požvižgal in vrgel pogачo. Uljašin ga je spoznal, zamahal z repom in nehal lajati.

Abdul je slišal lajanje in je klical psa iz kočé.

Žilin pa ga je čehljal za ušesi; Uljašin

je bil zdaj čisto miren, se drgnil ob Žilinovih nogah in migal z repom.

Skrita za zabojem sta čakala, da je zopet vse utihnilo ; samo nekje je potihom ketala koza in globoko spodaj je šumel gorski potok čez kamenje. Bilo je čisto temno, zvezde so stale visoko na nebu. V pečinah se je kuhala megla, bela kakor mleko.

Tiho se je vzdignil Žilin in pomignil tovarišu.

Previdno sta se plazila naprej. Ko sta prišla do mošeje, je pel mula z minareta : klical je vernike k molitvam. Dolgo sta morala čakati, da so bili vsi v mošeji. In zdaj je bilo zopet tiho.

V imenu Boga ! Pokrižala sta se in šla. Šla sta dol po rebri, prebredla rečico, hitela po dolini. Gosta megla ju je obdajala. Nad njima so svetile zvezde. Po zvezdah je Žilin določal smer. Tako čvrsto, tako lahko se je hodilo v megli, samo ponošeni škornji so postajali nadležni in so ovirali hojo. Žilin je vrgel zato svoje strani, hodil bos, skakal od kamna do kamna in gledal pri tem na zvezde. Kostilin je pričel zaostajati.

„Bolj počasi hodi!“ je klical. „Ti vražji škornji so mi ožulili noge do krvavega.“

„Sezuj jih, takoj ti bo lažje.“

Tudi Kostilin je hodil zdaj bos. A bilo je še huje zanj. Kamenje ga je rezalo v noge in vedno je zaostajal. Žilin mu je rekel :

„Noge bodo zopet dobre, ako jih odrgneš; če naju pa dohité, naju ubijejo.“

Kostilin ni dal odgovora, stokaje se je vlekel naprej. Dolgo sta hodila po dolini. Na desni so pričeli lajati psi. Prisluškujoč je obstal Žilin, se ozrl, zlezal na skalo, tipaje z rokami.

„Ej,“ je rekel, „zmotila sva se, preveč na desno sva zašla. Tukaj je tuj aúl. Od zgoraj sem ga lahko videl. Morava nazaj, na levo navzgor. Tukaj mora biti gozd.“

Kostilin je prosil : „Počakaj malo, pusti me, da se oddahnem. Moje noge so krvave.“

„Ej, bratec, zacelijo se ti zopet.“

Urno je šel Žilin nazaj, na levo v goro v gozd. S težavo mu je sledil Kostilin in stokal na glas. Žilin mu je ukazal, naj bo tiho, in je hitel naprej.

Zdaj sta bila zgoraj in stopila v hosto, si raztrgala obleko, da je visela v cunjah, dospela na stezo in tekla naprej.

Stoj! Čuj! Kakor s kopiti je topotalo na poti... Nepremično sta obstala in poslušala. Ker nista čula ničesar več, sta šla naprej — in zopet je pričelo topotati. Ako sta postala, tedaj je bilo mirno. Žilin je zlez naprej, kjer je bila pot malo svetlejša: kar je videl pred seboj, je bilo kakor konj, in vendar ni bil konj; na konju je čepelo nekaj čudnega, nič podobnega človeku. In slišal je, kako je sopihalo. Nalahko je zažvižgal. Tu je planilo s pota v hosto noter, kakor vihra je drвило in lomilo vejevje.

Kostilin je skoro skoprnel od straha, Žilin pa se je smejal in rekel:

„To je jelen. Ali slišiš, kako lomasti njegovo rogovje skoz goščavo? Midva se bojiva njega in on se boji naju.“

Šla sta naprej. Jutro ni moglo biti več daleč. Ali sta na pravi poti, nista vedela. Sicer se je zdelo Žilinu, da so ga po isti poti gnali v jetništvo, da utegne biti do trdnjave le se kakih deset verst. Gotovega znamenja v to pa ni bilo nikjer. Malo se je dalo razločiti ponoči.

Zdaj sta dospela na plano. Kostilin se je usedel na parobku in rekel:

„Kakor hočeš ; a jaz ne grem naprej, noge me ne nesejo več.“

Žilin mu je prigovarjal.

„Jaz ne morem — jaz ne pridem tja — jaz ne morem.“

Žilin se ni mogel več premagovati : od jeze je pljunil in povedal tovarišu nekaj krepkih.

Še enkrat je zbral Kostilin svoje moči in je šel.

Tako sta prehodila še nadaljne štiri verste. Megla se je zgostila še bolj, gledati ni bilo mogoče nič pred-se in zvezde so bile komaj vidne.

Naenkrat sta zaslišala konjski topot in udarjanje kopit ob kamenje. Žilin se je vrgel na zemljo in poslušal.

Res, bližal se jima je jezdec.

Tekla sta s pota v stran, se usedla za grmovje in čakala. Žilin se je splazil do pota in pokukal — Tatar na konju je gnal kravo.

Zdaj je bil mimo.

Žilin se je obrnil h Kostilinu : „No, Bog ga je spravil mimo. Vstani. Pojdi.“

Kostilin se je vzdignil in pal zopet po tleh.

„Ne morem ... pri Bogu! ne morem ... moči so pri kraju.“

Težek, debel mož, premočen od potú; ko ga je megla mrzlo obvevala, ko mu je kamenje raztrgavalo noge, je popolnoma omagal ...

S težavo ga je spravil Žilin pokoncu. Od bolečine je Kostilin na glas zavpil. Od strahu je Žilin skoro omedlel.

„Kaj kričiš! Še je Tatar blizu. Kako lahko naju je slišal!“

In pri tem je premišljeval: V resnici je čisto oslabil ... Kaj naj počnem z njim? Tovariša zapustiti, to ne gre.“

„Le vstani,“ ga je pozval; „pojdi mi na hrbet, hočem te nesti, ko ne moreš več hoditi.“

Zadél je Kostilina na hrbet in ga vlekel na pot.

„Ne tišči me z rokami za grlo, za božjo voljo; drži se za rame.“

Težko je tlačil Žilina tovor; tudi njegove noge so bile krvave, tudi on je bil popolnoma upehan. Hodil je sključeno, poizkušal različne načine, kako bi šlo lažje, vrgel Kostilina gor, da je sedel više — tako ga je vlekel z neizrekljivim trdom.

Ali Tatar je moral slišati Kostilinov bolestni vzvik. Žilin je čul, kako je jahal nekdo za njima in klical.

Žilin je planil v gozd. Tatar je zgrabil za puško in ustrelil. Ko ni zadel, je klel in oddirjal po poti.

„Izgubljena sva, brate,“ je šepetal Žilin. „Ta pes skliče Tatarje, gonili naju bodo. Najmanje tri verste morava še naprej, drugače je ni rešitve za naju.“

Vrag me je nagnal, si je mislil, da sem vzel seboj to klado. Sam bi bil že zdavna na varnem.

„Pojdi sam!“ je prosil Kostilin. „Zakaj bi zaradi mene moral biti nesrečen?“

„Ne, ne grem. Ne velja, da bi zapustil tovariša.“

Zopet ga je vzel na rame in tekel naprej. Eno verst nemara je prehodil. Vedno je šlo po hosti in nikjer ni bilo čutiti izhoda. Megla — kakor bi pluli oblaki — se je jasnila in razblinjala; nobene zvezde ni bilo videti več.

Žilin je bil popolnoma izmučen. Kraj pota je bil studenec, s kamni zagrajen. Ustavil se je in posadil Kostilina na tla.

„Trenutek si hočem odpočiti ... hočem piti ... hočeva pojesti kako pogačo ... najbrže ni več daleč.“

Ravno komaj da se je bil izleknil ... hotel piti ... tu je zaslišal zopet topotanje. In zopet je planil, s tovarišem na hrbtu, v grmovje, proti obronku. Tu sta se ulegla.

Slišal je glasove, razločil tatarske besede. Na istem mestu, ki sta ga bila zapustila pravkar, so se ustavili Tatarji. Kmalu je bilo slišati klice, kako ščujejo pse. Prasketalo je po tleh — skoz goščavo, naravnost proti njima, se je prerinil pes. Pred njima se je ustavil in lajal.

Tuji Tatarji so se približali, ju prijeli in zvezali, ju posadili na konja in odjahali z njima.

Komaj tri verste so bili prejahali, ko so srečali Abdula z dvema Tatarjema. Po kratkem pomenku so posadili Žilina in Kostilina na druga konja — in zopet je šlo nazaj v aúl.

Abdul se ni smejal, kakor po navadi, in svojima sužnjema ni privoščil besede.

Ob jutranji zori so bili doma. Posadili so ju na cesto. Vaška mladež se je zbrala,

tolkla z biči po jetnikih, ju ometavala s kamenjem in vriščala.

Tatarji so se drenjali okoli njiju, med njimi tudi stari z dolenje gore. Žilin je slišal, kako so ju sodili. Treba jih spraviti bolj daleč v gore, so rekli eni. Stari pa je ukazal, ju usmrtiti. Temu se je uprl Abdul; rekel je :

„Plačal sem zanja denarje in hočem imeti odkupnino.“

Starec je odvrnil :

„Ničesar ne bodeta plačala, samo nesrečo napravljata. Tudi je greh, pitati Ruse. Usmrtiti — in konec !“

Razšli so se. Abdul pa je stopil k Žilinu in rekel :

„Ako ne dobim v dveh tednih odkupnine za vaju, vaju pustim bičati. Če se pa zopet izmisliš bežati, tedaj te pobijem kakor psa. Piši pismo, ampak kakor se spodobi.“

Prinesli so jima papirja. Pisala sta.

Zopet so ju vteknil v ploh in ju peljali za mošejo. Tam je bila jama, pet aršinov^{*)} globoka; v to jamo so ju spustili.

* * *

^{*)} Aršin = ruski vatel.

Njuno življenje je bilo zdaj prežalostno. Plohov jima niso sneli več, niso ju pustili gor na luč. — Kakor psom so jima metali nepečenega testa, vrč z vodo so jima spuščali dol po vrvi. V jami je bil smrad, dušljiv zrak, mokrota. Kostilin je bil hudo zbolel; otekal je in bolelo ga je po vseh udih. Tudi Žilin se je čutil potrtega. Ni vedel, kako bi si pomagal ven.

Pač je izkušal kopati — a kje naj bi pustil zemljo? Tudi je Abdul to že opazil in mu zagrozil, da ga ustreli.

Sključen je sedel nekoč, mislil je na svobodno življenje in bilo mu je žalostno v duši. Sirnata pogača mu pade naenkrat v naročje, še ena pogača, in zdaj so se iztresle sladke črešnje... Pogledal je gor in je videl Dino. Smehljala se je in stekla proč. Premišljeval je: ali ne bo Dina pomagala?

Počedil je prostor v jami in nakopal ilovice, iz katere je naredil figure: ljudi, konje, pse. Mislil je pri tem: če pride Dina, ji vržem to gor.

Naslednjega dne pa Dina ni prišla. Žilin je slišal konjski topot. Tuji Tatarji so prijahali. Pri mošiji se je vršilo posvetovanje. Go-

vorili so o Rusih. Žilin je slišal glas starega. Natanko ni razumel, kaj obravnavajo ; a zdelo se mu je, da morajo biti Rusi čisto blizu, da se Tatarji bojé, da udró v aúl, in da se posvetujejo, kaj naj se zgodi zdaj z jetnikoma.

Ko se je zbor razšel, je zaslišal Žilin nad seboj šum. Pogledal je gor. Dina je klečala ob jami, z naprej-nagnjeno glavo, tako da je nakit njenega vratu bingljajal nad jamo ; kakor zvezdice so bliskale njene oči. Iz rokava je vzela dvoje sirnatih pogač in mu jih vrgla dol. Žilin je vprašal :

„Zakaj te tako dolgo ni bilo nič sèm ? Naredil sem ti igrače ... tukaj jih imaš.“

Vrgel ji je igrače. Ona pa je stresla glavo.

„Ni treba,“ je rekla. Po kratkem molku je nadaljevala : „Ivan, usmrtiti te hočejo.“

Prijela se je za vrat.

„Kdo me hoče usmrtiti ?“

„Oče. Stari mu ukazujejo. A ti se mi smiliš.“

Tedaj je rekel Žilin : Če se ti smilim, potem mi prinesi dolg drog.“

Stresla je glavo. Sklenil je roke in jo prosil :

„Dina, prosim te — Dinuška, prinesi mi ga!“

„Ne gre,“ je odvrnila. „Bo videl kdo. Vsi so doma.“

Nato je odšla.

Žalosten je sedel Žilin na večer in premišljeval: Kaj se zgodi zdaj? Zmeraj je gledal gor. Zvezde so migljale, mesec še ni vzšel. Z minareta je odklical mula, vse je utihnilo. Žilin je zadremal in ni se mogel otresti misli: dekle se boji.

Naenkrat se mu vsuje prst na glavo. Ozrl se je gor. Na drugem koncu jame se je spuščal dol počasi debel, dolg drog; zapičil se je v steno, se zopet izpulil in zdrčal v globino. Žilin ga je prijel in postavil na tla. Videl je bil preje ta drog na strehi Abdulove koče.

Poln hvaležnosti je pogledal gor. Jasnó so lesketale zvezde; nad jamo, kakor pri mački, so se svetile v temi Dinine oči. Nagibala je obraz k robu jame in šepetala:

„Ivan! Ivan! Vsi so odšli. Samo dva sta doma.“

Žilin je poklical Kostilina:

„Pojdi. Zadnjikrat hočeva poizkusiti. Nesel te bom.“

Kostilin ni hotel slišati ničesar o begu.

„Ne,“ je rekel, „za-me ni misliti, da bi ušel odtod... Saj nimam niti moči, da bi se obrnil.“

„Potem ostani zdrav, ne bodi hud na-me.“

Poljubila sta se za slovo.

Žilin se je oprijel droga, Dina je držala, in on je plezal. Dvakrat je pal nazaj — ploh ga je silno oviral. Trudoma je držal Kostilin spodaj drog, trudoma se je popél Žilin slednjič do vrha. Na vso moč ga je vlekla Dina s svojim ročicami za srajco in se smejala pri tem.

Žilin je potegnil drog ven.

„Nesi ga nazaj Dina; sicer ga pogrešijo in te bodo topli.“

Med tem ko je ponesla drog nazaj, se je vlekel Žilin z gore. Dospevši dol, je vzel oster kamen in izkušal odbiti ključavnico s ploha. A ključavnica je bila trdna in ni odnehala.

Slišal je, kako je skakal nekdo lahko-nogo dol po klancu, in si mislil: to je gotovo

Dina. Zasopljena je prišla, vzela mu kamen in rekla : „Pusti, bom jaz.“

Pokleknila je pred njim, tolkla, pritiskala, se mučila. Ali njeni ročici sta bili tenki kakor šiba, nista imeli moči. Vrgla je kamen proč in jokala.

Zopet je poizkušal Žilin, Dina je čepela pri njem in ga držala za ramo. Ko je malo počival in se okrenil na levo, je videl rdeč-kast svit nad goro — mesec je vzhajal. Predno je mesec zunaj, si je rekel, moram biti preko soteske, biti v gozdu. Takoj je vstal in vrgel kamen proč. Četudi v plohu, iti moram.

„Z Bogom, Dinuška. Svoje žive dni bom mislil na tebe.“

Dina ga je tipala po suknji, da bi mu vteknila v žep pogačic.

„Hvala ti, dete pridno!“ je šepetal. „Kdo ti bo, ko me ne bo več, delal punčike?“

Gladil ji je lase.

Ihté je pokrila glavico in stekla kakor kozica gor po klancu ; v temi je slišal Žilin, kako ji je žvenkljal na hrbtu lišp njene kite.

Pokrižal se je, prijel z roko ključavnico,

pri plohu, da ne bi ropotala, in se plazil po poti. In gledal je na rdečo zarjo, kjer je vzhajal mesec.

Pot je poznal. Naravnost je imel hoditi okoli osem verst. Da le dospe v hosto, predno je mesec zunaj! Prebredel je rečico. Na gori se je že svetlilo. Ali iz soteske ven še ni bilo videti mesca, zarja pa se je širila, na eni strani soteske je postajalo svetleje in svetleje. Z gore dol je polzela senca in se mu bližala.

Žilin je hodil, se držal vedno v senci, stopal je, kakor hitro le je mogel; ali mesec je bil hitrejši — tudi na desni strani so se razsvetlili vrhovi gôr.

Blizu gozda je bil. Mesec je že stal nad goro — jasna ko dan je noč. Listje na drevju je videti. Na razsvetljenih gorah je tiho, kakor da je vse izumrlo; samo spodaj je slišati žuborenje rečice.

Ne da bi srečal kóga, je došel v hosto, si poiskal temen prostorček in se usedel, da bi si malce odpočil. Pojedel je eno pogačo, našel kamen in pričel zopet obdelavati ploh a zaman si je razbil samo roke.

Vstal je in šel naprej po stezi.

Eno verst je morda prehodil, ko so ga zapustile moči; noge so ga bolele; napravil je še nekaj korakov in se ustavil. Vlekel se bom naprej, si je mislil, dokler bom mogel. Če se pa usedem, tedaj ne bom mogel vstati več. Do trdnjave seveda ne pridem; kakor pa se zdani, se skrijem v hosti — in na noč pojdem naprej.

Vso noč je hodil. Dva Tatarja sta mu prijezdila naproti, a slišal ju je oddaleč in se potuhnil za drevo.

Mesec je že obledeval, rosa je padala, počasi se je začelo daniti. Žilin še ni bil dospel do kraja hoste.

Še trideset korakov napravim, si je rekel — potlej grem globokeje v gozd in počijem. Ko je bil napravil še kakih trideset korakov, je videl, da se gozd svetlí. Ko je prišel na parobek, je bil že čisto dan. Pred njim, kakor na dlani, je ležala trdnjava. In nedaleč, na levo v dolini so goreli ognji; zdaj so ugasnili, in dim se je dvigal, in ljudje so se drenjali okoli žerjavice. Ostro je gledal tjakaj Žilin in razločil skoz dim ... svetle puške ... kazake.

Veselja prevzet je zbral poslednje moči,

splezal dol po obronku. Vsedobrotni naj zabrani, si je mislil, da me ne vidi tu na prostem polju Tatar: tako blizu cilja, ne bi ušel...

Komaj mu je bila prišla ta misel, glej na levi na hribu, kaki dve desjetini*) daleč, trije Tatarji na konjih! Že so ga zagledali, ko blisk drvé proti njemu. Njemu je bilo, kakor bi mu otrpnevalo srce — vzdignil je roke, kričal na vso moč: „Bratje, osvobodite me! Bratje!“

Naši so slišali klic — kazaki so skočili na konje in dirjali sèm.

A kazaki imajo daleč, Tatarji so blizu. Žilin, z eno roko pri plohu, se je vlekel brez sape kazakom naproti, ves iz sebe... se je križal in vpil: „Bratje! Bratje! Bratje!“

Kazakov je bilo kakih petnajst mož.

Tatarji so se ustrašili, pobrzdali so konje in obstali.

In zdaj so obdali kazaki Žilina, ga vpraševali: kdo da je in odkod? Žilin je jokal in je mogel samo jecati „Bratje! Bratje!“

Prihajali so drugi vojaki, tudi oni so se

*) Desjetina = okoli 110 aršinov.

drenjali okoli njega. Ta mu je dal kruha, oni kaše, tretji žganja, ta ga je pokril s svojim plaščem, ta mu je zbil dol ploh.

Častniki so ga spoznali in ga peljali v trdnjavo. Vojaki so se veselili, tovariši so se zbrali okoli njega.

Žilin je pripovedoval, kaj da je doživel, in zaključil :

„Tu sem torej potoval domov, se oženil! Ne, ni bilo namenjeno.“

In služil je dalje v Kavkazu. Mesec pozneje so odkupili Kostilina njegovi sorodniki za pettisoč rubljev ; komaj živega so ga pripeljali.

Das Alter, das sie bina zählte, war
nicht, wie man in Jerusalem, wo sie
mohr, nicht, wie man in Jerusalem, wo sie
Severus, Julius, Caesar, die, die, die
malt, malt.

□ STARCA. □

Starca, in dem in dem, in dem
nicht, wie man in Jerusalem, wo sie
mohr, nicht, wie man in Jerusalem, wo sie
Severus, Julius, Caesar, die, die, die
malt, malt.

Starca, in dem in dem, in dem
nicht, wie man in Jerusalem, wo sie
mohr, nicht, wie man in Jerusalem, wo sie
Severus, Julius, Caesar, die, die, die
malt, malt.

drevesih okoli njega. To mu je dal kraba, saj
kralj, tretji kralj, ga je poklical s svojimi
plačami, da mu je dal kralja.

Častniki so ga sprejeli in ga peljali v
vojno. Vojaki so se veselili, ker so se
vrnili okoli njega.

Zelo je priporočal: kaj da je dober
in zdravilni.

Ta sta torej potevali domov, se bosta
Najni bilo namenjano.

In šele je šel v Kavran. Bodo po
svoji so ostali. STARCA. Bodo po
svoji so ostali. Bodo po svoji so ostali.
Bodo po svoji so ostali. Bodo po svoji so ostali.

Dva starca sta se bila zaobljubila na božjo pot v Jeruzalem. Eden njiju je bil premožen kmet; ime mu je bilo Jefim Tarasič Ševeljev. Jelisej Bodrov, drugi, je imel le malo posestva.

Jefim je bil časti-vreden mož; ni pil žganja, ni kadil in njuhal tobaka, ni psoval nikoli svojega bližnjika in se je držal v vseh rečeh vrlo in strogo. Izvoljen za starosto, je opravljal dvakrat svoj posel z vso poštenostjo. Imel je dva sina in oženjenega vnuka, in vsi so živeli skupaj. Izgledal je zelo dobro, še-le v njegovem sedemdesetem letu mu je začela siveti brada.

Jelisej, star možiček, ne bogat ne reven, je svoje dni hodil okoli tesat; zdaj na starost je živel doma in redil čebele. Eden sinov je delal zunaj doma, drugi je živel pri očetu, Jelisej je bil dobrodušen in vesel. Ob priliki je pil svoj kozarček žganja, njuhal je tobak

in je rad prepeval. A bil je tih človek, je živel v miru s svojci kakor s sosedi. Majhne rasti, črnkast s kodrasto bradico, je imel kakor njegov patron, prerok Elizej, plešo po celi glavi.

Že davno sta se bila zaobljubila in se domenila, da pojdetata skupno, a nikoli ni Tarasič utegnil: komaj je bila kaka stvar opravljena, takoj je moral začeti drugo; zdaj je oženil vnuka, zdaj je čakal, da se vrne mlajši sin od vojakov, in ta čas si je zidal hišo.

Nekega praznika sta se sešla starca in se usedla na tramovje za novo hišo.

„Kdaj, boter,“ je pričel Jelisej, „izpolniva svojo obljubo?“

Jefim je nagrbančil čelo.

„Treba še počakati,“ je menil. „Je hudo leto za-me... Začel sem zidati hišo, mislil sem: kaj malega čez sto rubljev*) pojde za to; in zdaj sem že pri tretjem stotaku in hiša še ni gotova. Pred poletjem se ne bom mogel odtrgati. Poleti pa, če Bog dá, se napraviva na pot.“

*) Ruski rubl = 2 K 54 v.

„Jaz pa pravim, da ni nič odlašati. Treba iti zdaj. Spomlad imamo, to je zdaj pravi čas.“

„Naj bo pravi čas, boter; a delo je enkrat v teku — ali naj ga vrže človek v kot?“

„Kakor da bi ne imel nobenega! Tvoj sin opravi vse delo.“

„Kako bo ta vse delo opravil! Moj starejši ni zanesljiv, zapelje ga kakšnikrat.“

„Kadar bova v grobu, boter, bodo izhajali tudi brez naju. Tvoj sin se mora učiti.“

„Je že prav. Jaz pa bi rad napravil vse pod svojimi očmi.“

„Ej, ljubi moj, človek nikdar vsega ne opravi. Tu pomivajo zadnjič pri nas ženske, pospravljajo za praznik. To in ono je potrebno, ne morejo dogotoviti vsega dela. Starejša sinaha, pametna ženska, pravi nazadnje: Hvala Bogu, da pride praznik, ki ne čaka na nas. Drugače, je rekla, kolikor bi tudi delale, bi vendar ne izdelale.“

Tarasič se je zamislil.

„Veliko denarja sem potrošil za zidavo; in na to pot tudi ne moreš s praznimi rokami. Ni majhen denar — sto rubljev.“

Jelisej se je smejal.

„Ne greši, boter. Tvoje premoženje je desetkrat toliko ko moje, in govoriš o denarju. Le povej, kdaj greva. Jaz nimam nobenega denarja pri rokah, a za na pot ga bom imel.“

Tudi Tarasič se je smehljajal.

„Glej ga no, za kakšnega bogatina se tu postavlja! Kje pa boš vzel denar?“

„Bom doma spraskal skupaj ... bom kje kako dobil ... deset panjev odstopim sosedu, že dolgo prosi zanje.“

„Potlej, če bo dober roj, se boš pa kesal.“

„Kesal? Ne, boter! Se nisem v življenju kesal drugega nego svojih grehov. Ni nič dražjega nego je duša.“

„Imaš prav, a tudi ne more biti dobro, če ni na domu vse v redu.“

„Če pa v naši duši ni v redu, potlej bo še hujše. Obljubila sva — dajva iti.“

*
* *
*

Jelisej je pregovarjal tovariša. Jefim je premišljeval in premišljeval, na jutro je prišel k Jeliseju.

„Pa pojdiva,“ je rekel. „Imaš prav. Smrt

in življenje sta v božjih rokah. Dokler je moč, treba iti.“

V enem tednu sta bila pripravljena za na pot.

Tarasič je imel denar doma. Vzel si je stodevetdeset rubljev, dvesto jih je pustil stari.

Tudi Jelisej je bil gotov. Deset panjev z zarodom vred je bil prepustil za sedemdeset rubljev sosedu, trideset rubljev je zbrskal doma; stara mu je dala zadnje, kar je bila prihranila za svoj pogreb, tudi sinaha je dala, kar je imela.

Vsa dela je bil izročil Jefim Tarasič starejšemu sinu; kje in koliko je treba napraviti sena, kam je treba navoziti gnoja, kako dogotoviti in pokriti hišo. Vsako stvar je bil preudaril in vse odredil.

Jelisej je samo naročil stari, naj mlado zalego v prodanih panjih dene posebej in oddá sosedu, pošteno, z zadnjo čebelico. O domačih opravilih ni niti začel govoriti: saj bo videla sama, kaj in kako je storiti.

Ženske so jima napekle pogač, jima naredile malhe in urezale novih cunj za na noge; obula sta nove škornje, vzela povrhu

še opanke in šla. Domači so ju spremili kos pota in se poslovili.

Jelisej je bil veselega srca; ko je bila vas za njim, je pozabil na vse opravke. Mislil je samo na to, kako bi ustregel tovarišu, ne rekel nikomur žale besede, v miru in slogi prišel na cilj in se potetn vrnil domov. Ali je šepetal gredoč kako molitev ali pa je pripovedoval kaj iz življenja svetnikov. Ako sta srečala na poti kakega človeka ali prišla v prenočišče — z vsakim je izkušal prijazno občevati in mu reči ljubeznivo besedo. Hodil je — in se veselil.

Enega Jelisej ni mogel pogrešati: namenil se je, da ne bo več njuhal, radi česar je bil pustil doma svojo tobakiro iz brezove skorje: a manjkalo mu je nečesa. Medpota je dobival malo tobaka v dar; pa je od časa do časa zaostajal za tovarišem, da bi ga ne zapeljal v greh, in je njuhal.

Tudi Jefim Tarasič je dobro korakal, ni storil nič slabega in ni govoril nič nepotrebnega; a manjkalo mu je lahkosti na duši. Skrb za domačijo mu ni šla iz glave. Vedno je mislil, kaj se pač zdaj doma godi; če ni pozabil sinu kaj reči, če bo sin tudi vse prav

naredil... Ako je videl medpotoma, da sadé krompir ali vozijo gnoj, vedno je moral misliti na dom in na sina. Mikalo ga je, da bi se vrnil — rad bi bil dal navodilo in sam poprijel.

* * *

Starca sta romala že pet tednov; ponosila sta bila opanke in si morala kupiti nove. In prišla sta k Malorusom. Doslej sta bila za prenočišče in kosilo vsakikrat plačala; pri Malorusih pa so se kosali ljudje, kdo ju sprejme; prenočevali so ju, jima dajali jesti in niso marali vzeti denarja; devali so jima v malho kruha za na pot in tudi pogač.

Tako sta bila prehodila starca svojih dobrih sedemsto verst, preromala še eno gubernijo in prišla v kraje, prizadete od hude letine. Ljudje so ju sicer sprejemali pod streho in niso zahtevali plačila za prenočevanje, a jesti jima niso dajali ničesar. Niti kruha niso imeli povsod, včasih ga za denar ni bilo dobiti. Pretečeno leto, so pripovedovali ljudje, ni bilo nič obrodilo. Bogatini so bili uničeni, prodati so morali vse; ki so drugače za silo živeli, so obubožali popol-

noma; in reveži so ali šli po svetu ali beračijo ali se kako doma prerivajo skozi — po zimi so jedli pleva.

Starca sta prenočila nekoč v večjem kraju, kupila kakih petnajst funtov kruha in odrinila pred jutranjo zoro, da ne bi hodila toliko po vročini. Okoli deset verst sta premerila, ko sta dospela k rečici; sedla sta tje, zajela vode v lonček, nadrobila noter kruha, jedla in premenila cunje na nogah. Jelisej je privlekel ven svojo tobakiro, nad čemer je Jefim Tarasič zmajeval glavo.

„Zakaj ne zagnati proč take nesnage?“
Jelisej je zabranil roko.

„Greh me je premaga!“, je rekel. „Kaj se hoče ...“

Ko sta se odpočila, sta potovala naprej. Ko sta bila prehodila še kakih deset verst, sta prišla skoz veliko vas. Pripekalo je. Jelisej se je čutil čisto upehanega, hotel je počivati in piti, a Tarasič je stopal naprej. Tarasič je bil trdnejši v hoji in Jelisej se je s težavo vlekel za njim.

„Rad bi bil pil“, je stokal.

„Pa pij. Jaz ne maram.“

Jelisej se je ustavil.

„Ne čakaj na-me. Grem samo pit tukaj v hišo. Brž te dojdem.“

„Dobro.“

In Jefim Tarasič je šel sam po poti. Jelisej je stopical proti koči.

Koča je bila majhna, spodaj črno prebarvana. zgoraj belo, a glina se je bila že vsa odluščila. Vhod je bil z dvorišča. Jelisej je stopil na dvorišče; videl je ležati tam golobradega, suhega človeka, srajco vtaknjeno za hlače, kakor je pri Malorusih navada. Légel je bil pač v hlad, a solnce je sijalo naravnost nanj, in on je ležal in ni spal. Jelisej ga je poklical in ga poprosil vode, a človek mu ni odgovoril. Ta je bolan ali pa neprijazen, si je mislil Jelisej in šel k vratom. V koči je slišal jokati dva otroka. Potrkal je.

„Gospodarji!“

Nič odgovora. Potrkal je vdrugo.

„Kristjani!“

Nihče se ni ganil.

„Hlapci božji!“

Nobenega odgovora. Jelisej je hotel oditi, a je slišal ječati nekoga za vratmi. Ali se je

zgodila nesreča z ljudmi? Treba pogledati. In Jelisej je šel v kočo.

* * *

Ni bila zaklenjena. Jelisej je šel skozi vežo in stopil v izbo. Na levo je bila peč; na desno, v sprednjem kotu, je stala omara s svetimi podobami in miza, za mizo je stala klop. Na klopi, samo srajco na životu, je sedela starka, glava je slonela na mizi. Poleg sebe je imela suhega fantiča; izgledal je kakor vosek, trebuh je imel napihnjen — cukal je starko za rokav, jokal je in prošil. Težak vzduh je plaval po izbi. Jelisej je videl: zgoraj na zapečku je ležala ženska.

Ko je zagledala tujega moža, je starka dvignila glavo.

„Kaj bi rad?“ je vprašala po rusinsko. „Kaj bi rad? Nimamo ničesar, človek.“

Jelisej je razumel, kaj je rekla, in je stopil bliže.

„Prišel sem, da bi pil, dekla božja,“ je rekel.

„Nikogar ni, da bi šel po vodo. Pri nas tudi nič ni vzeti... Pojdi sam.“

„Ali ni nobenega zdravega pri vas, da bi pospravil za ženo?“

„Nobenega. Mož umira na dvorišču in mi tukaj.“

Deček je bil utihnil, ko je videl tujca. Ko pa je starka začela govoriti, jo je prijel zopet za rokav in je prosil:

„Kruha, babica! daj kruha!“

In zopet je pričel jokati.

Ravno je hotel Jelisej dalje izpraševati starko, ko se je kmet porinil v bajto; tipal se je ob steni naprej, se hotel usesti na klop, a ni zadel in je pal na tla. Ni se vzdignil in je jecljal... besedo je spravil ven, zahropel, potem še eno.

„Bolezen,“ je dejal, „nas je napadla... in lačni smo. Ta... umira gládú...“

Pokazal je na fantiča in je jokal.

Jelisej je vrgel malho na klop, jo odvezal, izvlekel kruh in nož, odrezal kos in ga pomolil kmetu. Kmet ni vzel kruha, a je pokazal na dečka. Ta je bil že iztegnil obe ročici — in z obema ročicama je popadel in s celim obrazom je šinil v kos. S peči je zlezlo dekletce in strmelo v kruh. Tudi mali je dal Jelisej. Odrezal je še en kos in ga

dal stari ; tudi starka je vzela kruh in je zvečila.

„Treba bi bilo iti po vodo,“ je rekla. „Usta so se jima čisto posušila. Hotela sem — včeraj ali danes, ne vem več — zajeti vode ; gor sem jo potegnila ; a nisem je mogla nesti — izlila se je — in pala sem. Komaj sem prilezla domov. Tudi vedro je ostalo tam — če ga ni vzel kdo.“

Jelisej je povprašal po vodnjaku. Starka mu je povedala. Šel je ven, našel vedro, prinesel vode in dal ljudem piti. Otroka sta jedla še kruh, pila vodo, tudi starka je jedla, ali mož ni hotel jesti.

„Ne morem, upira se mi,“ je dejal.

Ženska na zapečku se je še vedno premetavala. Jel sej je šel v vas, kupil kaše, soli, moke, olja, poiskal sekiro, nacepil drv in zakuril v peč. Skuhal je juhe in kaše in dal ljudem jesti.

* * *

Kmet je zajel parkrat, stara je jedla. Deklica in deček sta polizala vso skledo in nato sta sladko zaspala.

Kmet in starka sta pripovedovala, kako se je dogodilo vse z njimi.

„Živeli smo tudi do tja pičlo,“ sta pravila. „In zdaj ni nič obrodilo. Od jeseni sèm smo jeli použivati, kar smo imeli. Ko smo vse pojedli, smo povpraševali pri sosedih. Izprva so dajali, potem nič več. Marsikateri bi pač radi dali — a sami nimajo ničesar. In potem nas je bilo sram prositi; vsem smo bili dolžni: denarja in moke in kruha.“

„Iskal sem dela,“ je pripovedal mož. „A ni nič dela. Povsodi se ponujajo ljudje za vsakdanji kruh v delo. En dan delaš in dva dni hodiš in iščeš dela. Starka se je odpravila z dekletom; šli sta beračit. Majhno vbogajme — nihče nima kruha. Vendar smo se živili kako, do nove letine smo se mislili preriniti... Toda od spomladi naprej so nehali ljudje dajati vbogajme, in tedaj se nas je lotila bolezen. Postalो je čisto slabo. En dan smo jedli in dva dni ne. Začeli smo jesti travo. Ali je bilo od trave ali je prišlo drugače kako, moje žene se je lotila bolezen. Legla je, tudi jaz nimam nobene moči. In ničesar ni, da bi se mogli popraviti.“

„Jaz sama,“ je dopolnila starka, „sem se držala pokoncu, a brez hrane sem izdala svoje moči, čisto oslabljená sem. Tudi mala

je oslabiljena, in plašna je postala. Pošljemo jo k sosedom, neče iti — skrije se v kot in ne gre. Predvčerajšnjim je prišla soseda; ko pa je videla lačne in bolnico, je brž zopet šla. Pri njej sami je hudo: mož je šel, in nima nič, da bi pitala otročiče. Tako smo ležali in čakali na smrt.“

Ko je Jelisej vse to slišal, je izpremenil svoj namen, da bi došel tovariša isti dan. Ostal je čez noč.

Ko je bil naslednjega jutra vstal, se je lotil dela v hiši, kakor bi bil sam tu gospodar. S starko je umesil testo za kruh in zakuril peč; z dekletcem je šel k sosedom, da si je izposodil najpotrebnejših stvari za gospodinjstvo — kajti manjkalo je vsega, najpotrebnejše orodje, najpotrebnejšo obleko so bili dali iz hiše. In Jelisej je nabavil, česar se ni dalo pogrešati; marsikaj je naredil sam, marsikaj je kupil.

Tako je ostal en dan, ostal tudi drugi, ostal tretji dan. Mali se je poživil, se igral na klopi in se dobrikal Jeliseju. In dekletce je postalo čisto veselo in mu je bilo v vseh rečeh pri roki. Vedno je okoli Jeliseja: Ded! Dedek! Stara se je tudi popravila in je šla

k sosedu. Tudi kmet se je držal pokoncu in se ob steni vlačil naprej. Le žena je še ležala za pečjo, a tudi ona si je tretji dan opomogla, jedla je in vpraševala. Nisem mislil zamuditi toliko časa, je menil Jelisej, zdaj hočem iti.

* * *

Četrty dan je pričel čas po Petrovih postih, in Jelisej je mislil: hočem jesti z ljudmi in jim kupiti kaj za praznik. Proti večeru pojdem. Šel je zopet v vas, kupil mleka, pšenične moke, masti. Kuhali so in pekli. Zjutraj je šel Jelisej k maši, prišel nazaj in jedel z ljudmi. Ta dan je vstala tudi žena, počasi je mogla hoditi. In kmet se je obril, oblekel čisto srajco, stara mu jo je bila oprala, in je šel v vas k bogatemu kmetu, da bi ga pogovoril. Senožet in njiva sta bili zastavljeni pri kmetu. Tako je šel torej prosit, če bi mu hotel do novega pridelka dati nazaj senožet in njivo. Žalosten se je vrnil kmet zvečer domov in je jokal. Bogati ni hotel nič vedeti o milosti, rekel je: Prinesi denar.

Zopet je postal Jelisej zamišljen. Kako naj živé zdaj? je mislil. Drugi bodo kosili

— in oni nimajo nič; senožet je zastavljena. Rž bo dozorela — in drugi jo bodo spravljali s polja — dobro je obrodila — oni pa nimajo pričakovati ničesar; njihova desjetina*) je zapala bogatemu kmetu. Ako grem, tedaj zopet propadejo.

In Jelisejeve misli so bile razdeljene in ni šel zvečer in je odložil do jutra. Šel je na dvorišče, da bi spal. Molil je, légel, a zaspati ni mogel: iti mora — veliko časa in denarja je izgubil že — in ljudje se mu smilijo. A človek ne more pomagati vsem. Saj sem jim hotel samo prinesiti vode in dati kos kruha, in veliko več je postalo. Zdaj jim odkupi senožet in njivo in ako si odkupil njivo, potem moraš tudi otrokom kupiti kravo, in kmetu konja, da bo spravil domov snope. Si se čisto zamotal, brate Jelisej Kuzmič. In zdaj tapáš sem in tje, ne veš ne na desno ne na levo. Vzdignil se je, razgrnil kaftan, ki ga je imel za podzglavje, si poiskal tobakiro in njuhal — njuhanje naj bi mu zjasnilo misli, kar se pa ni zgodilo. Kolikor je tudi

*) Ruska poljska mera = 10.925 štirjaških metrov.

tuhtal, nič pravega ni iztuhtal. Iti mora, in ljudje se mu smilijo. Kaj bi začel, ne ve. Zopet se je ulegel, strkljani kaftan pod glavo. Ležal je in ležal — že so odpeli petelini — slednjič je zadremal.

Naenkrat mu je, kakor da ga je nekdo vzbudil: vidi se samega sebe, napravljenega za na pot, z malho in s palico, hoče iti skoz vrata in vrata so samo toliko odprta, da se mora zriniti skoz. In zrine se skoz vrata, se natakne na eni strani z malho, in kakor se hoče odpeti, se zatakne na drugi strani s cunjo pri opanki, in cunja se odveže. Trudi se, da bi se osvobodil — a glej, ni plot, ki ga zadržuje, ampak dekletce, ki ga drži in vpije: Ded! dedek! daj kruha! Pogleda na nogo: za cunjo ga drži fantek. Iz okna gledata starka in kmet. Jelisej se je prebudil in je govoril glasno samemu sebi: Jutri odkupim njivo in senožet, kupim konja in za otroke kravo. Ako greš čez morje, iskat Krista, tedaj ga lahko izgubiš v sebi samem: ljudem se mora pomagati!

In Jelisej je spal do jutra, se vzbudil zgodaj in je šel k bogatemu kmetu; odkupil je njivo in je dal tudi denar za senožet.

Kupil je koso — tudi koso so bili prodali! — in jo prinesel kmetu. Rekel mu je iti takoj kosit. In sam je šel po vasi in se je pobotal pri krčmarju za konja in voz.

Nato se je odpravil naprej, da bi kupil kravo. Ko je stopal gor po cesti, je došel dve kmetici. Šli sta pred njim in se pomenkovali. In slišal je, da sta govorili o njem.

„Izpočetka,“ je rekla ena, „niti zapopadla ni, kakšen človek da je to, imela ga je za navadnega romarja. Prišel je, da bi pil, in je ostal. Vse jim je kupil, pravijo. Sama sem videla, kako je danes od krčmarja kupil konja in voz. So vendar-le na svetu takšni ljudje! Grem tja, da pogledam.“

Ko je Jelisej zapazil, da ga hvalijo, je sklenil, da krave rajši ne kupi. Vrnil se je h krčmarju, položil kupnino, zapregel konja in peljal h koči. Prišel je do ograje, ustavil in stopil z voza. Ljudje so videli konja in so se čudili. In dozdevalo se jim je, da ga je kupil zanje, upali pa se niso reči. Kmet je prišel odpirat ograjo.

„Odkod imaš konja, dedek?“ je vprašal.

„Sem ga kupil, dobil po ceni. Nakósi mu trave za noč.“

Kmet je izpregel, nakosil koš trave in jo djal v jasli. Šli so spat. Jelisej se je ulegel zunaj, kamor je bil ponesel tudi svojo malho. Ko je v koči potihnilo, se je vzdignil, se obul in oblekel kaftan in šel na pot za Jefimom.

* * *

Jelisej je bil šel pet verst, pričelo se je daniti. Usedel se je pod drevo, da je preštel svoj denar. Ostalo mu je sedemnajst rubljev in dvajset kapejk. No, si je mislil, s tem denarjem ne prideš čez morje; in da bi v Kristovem imenu zato beračil, to bi bilo za-me večji greh. Boter Jefim pride tudi sam tja in bo postavil za-me svečico. In na meni bo ležala obljuba do smrti. Učenik je dobrotljiv in bo imel potrpljenje.

Jelisej je vstal, vrgel malho čez hrbet in krenil nazaj. Da bi ga ljudje ne videli, je naredil ovinek okoli vasi. In kmalu je dosegel svoj dom. Ko je hodil z Jefimom, kako težka se mu je zdela pot! Marsikdaj je skoro presegalo njegove moči, ko se je vlekel za tovarišem. Ko pa je hodil nazaj, mu je dal Bog, da ni čutil nobene trudnosti. Igraje je

stopal, lahko zastavljal palico, do sedemdeset verst je napravil na dan.

Jelisej je prišel domov. Žito je bilo že pospravljeno s polja. Domači so bili veseli, da se je vrnil njih stari. Izpraševali so ga : kako in kaj, zakaj da se je ločil od tovariša, zakaj je, ne da bi bil dosegel cilj, prišel domov.

„Bog ni hotel, izgubil sem med potjo denar in zgrešil tovariša. Tako nisem mogel več naprej. Odpustite mi zavrlo Krista.“

In dal je stari denar, kar mu ga je ostalo in je povprašal po domačih stvareh. Vse je našel v redu, ničesar ni bilo zane-marjenega, živeli so v miru in slogi.

Jefimova družina je izvedela isti dan o njegovem prihodu in je vprašala po svojem starem.

„Vaš stari je brihtno hodil, tri dni pred Svetim Petrom sva prišla vsaksebi ; hotel sem ga doiti, a prišlo mi je marsikaj navzkriž : izgubil sem svoj denar. Kako naj bi prišel naprej ? Tedaj sem se vrnil.“

Ljudje so se čudili, da se je moral tako pameten človek vesti tako neumno — je bil šel in ni došel, samo denar je zapravil. Ču-

dili so se in potlej so pozabili. Tudi Jelisej ni več mislil na to, čvrsto je poprijel za svoje delo : navozil s sinovo pomočjo drv za zimo, mlatil z ženskami, pokril šupo in oskrbel ulnjak. Deset panjev z zarodom vred je dal sosedu. Stara zaradi zaroda ni hotela prav na dan z besedo, Jelisej pa je vedel, kaj je šlo sosedu : namestu deset sedemnajst panjev. Ko je bilo vse opravljeno, je poslal sina iskat dela. Sam se je spravil nad svoje zimsko opravilo : pletel je opanke iz lubja in dolbel panjove.

* * *

Ves dan, ko je ostal Jelisej v koči pri bolnih ljudeh, ga je čakal Jefim. Šel je bil samo malo naprej in se potem usedel, čakal je in čakal, zaspal, se prebudil, sedel še nekaj časa — tovariša ni bilo. Jefim je gledal, kar mu niso pale oči iz glave. Že je izginilo solnce za drevesom — Jeliseja ni. Če ni šel mimo ? je premišljeval. Ali pa se je peljal mimo — kdo ga je vzel na voz — med tem ko sem jaz spal in me ni zapazil. A saj bi me bil moral videti. V stepi se lahko daleč vidi. Lahko bi šel nazaj, a morda

gre on med tem naprej. Zgrešiva se — in potem je še slabše. Boljše da grem naprej, v prenočišču se potem dobiva.

Ko je prišel v vas, je prosil županovega pomočnika, če bi došel star možiček, naj ga pelje v kočo, kjer je ostal on čez noč. Jelisej pa ni prišel. Jefim je nadaljeval svojo pot, vprašal vse ljudi, če so videli plešastega starčka. Nihče ga ni bil videl. Jefim se je čudil in je šel sam. Dobiva se, si je mislil, kje v Odesi ali na ladji. In ni več premišljeval o tem.

Medpotoma se je sešel z nekim romarjem. Romar je nosil čepico in kuto, njegovi lasje so bili dolgi. Goro Atos je bil obiskal in zdaj je v drugič romal v Jeruzalem. Našla sta se v prenočišču, prišla v pogovor in potovala skupaj.

Srečno sta dospela v Odeso in čakala tri dni, da je odrinila ladja. Z njima je čakalo mnogo romarjev iz različnih krajev. Zopet je poizvedoval Jefim po Jeliseju — nihče ga ni videl.

Romar je poučil Jefima, kako treba napraviti, da se prepelješ zastonj na ladji. A Jefim ga ni poslušal.

„Dam rajši denar,“ je rekel. „Zato sem ga vzel seboj.“

Za vožnjo tja in nazaj je plačal štirideset rubljev; kupil si je kruha in slanikov za na pot in se ukrcal z romarjem. Mornarji so dvignili sidra.

Prvi dan so se vozili izvrstno, proti večeru pa se je vzdignil veter, deževalo je, ladja se je gugala in valovi so jo preplavljali. Moški so se kregali, ženske so kričale; slabotnejši moški so tekali sem in tja in si iskali prostora. Tudi Jefima se je polotil strah, a ni pokazal tega: kakor se je bil, ko je stopil na ladjo, usedel na tla, poleg starih ljudi iz tambovske gubernije, tako je sedel vso noč in ves naslednji dan; držali so trdno svoje malhe in niso rekli ničesar. Tretji dan je potihnilo.

Peti dan so se ustavili pred Carigradom. Nekaj romarjev se je dalo prepeljati na breg in so šli v cerkev sv. Zofije, ki jo imajo zdaj Turki. Tarasič je ostal na ladji. Čez štiriindvajset ur so odpluli naprej, se ustavili pred mestom Smirno, pred mestom Aleksandrijo, in dospeli srečno do mesta Jafe.

V Jafi so izkrcali romarje: še je bilo

sedemdeset verst hodá do Jeruzalema. Pri izkrcavanju se je drenjala vsa množica ljudi na ladji. Ladja je bila visoka in z ladje dol v čoln so spuščali ljudi; in čoln se je zibal; vsak trenutek je lahko padel kdo v vodo. Dva sta se premočila, vendar so prišli vsi srečno na suho.

Šli so peš in so dospeli četrty dan v Jeruzalem. Ostali so pred mestnimi vratmi v ruskem zavetišču, prejeli vstopnice, pojužinali in se odpravili na svete kraje. Kapela božjega groba je bila že zaprta. K maši so šli v patriarhov samostan, molili in prižgali svečice. Od zunaj so si ogledali tempelj vstajenja, ki hrani krsto Gospodovo; ista je tako zazidana, da jo je le težko videti.

Prvi dan so obiskali samo celico egipčevske Marije, kjer je molila. Postavili so luči in pustili brati zahvalno molitev. Zarana so se hoteli vdeležiti maše na grobu Gospodovem, a je bilo že prepozno. Šli so v samostan Abrahamov — videli kraj, kjer je hotel darovati Abraham Bogu svojega sina. Potem so obiskali kraj, kjer se je Kristus prikazal Mariji Magdaleni; potem cerkev Jakoba, brata Gospodovega. Vse kraje je pokazal romar in

povsod je poučil, koliko denarja treba darovati in kje je treba postaviti luči.

Zopet so se vrnili v zavetišče. Ko so se ravno hoteli uleči, je romar prestrašen skočil pokoncu, preiskal svojo obleko, pretaknil vse...

„Ukradli so mi mojo mošnjo — triindvajset rubljev je bilo notri — dva bankovca po deset rubljev in za tri rublje drobiža.“

Žaloval je, tarnal. Kaj je bilo storiti? Legli so spat.

* * *

Ko se je Jefim ulegel počivat, ga je obšla izkušnjava. Niso okrali romarja, je pre-mišljeval. Zdelo se mu je, da oni ni imel nič denarja. Nikjer ni nič daroval. Mene je pustil plačevati, sam ni dal nič in pri meni si je vzel rubelj.

Tako je premišljeval Jefim in si očital: kaj bi slabo sodil človeka greh si napravljam, nečem več misliti na to. A vedno zopet se je spominjal, kako je imel romar pikó na denar, in da ni prav nič verjetno, da bi mu bil ukral kdo mošnjo — denarja ni imel. Laže.

Zjutraj zarana so šli k maši v veliko

cerkev vstajenja, h grobu Kristovemu. Romar ni izpustil Jefima, šel je z njim skupaj.

Kako vrvenje ljudi najrazličnejših narodov okoli cerkve! Rusi in Grki in Armenci in Turki in Sirci, nepregledna množica. Jefim je prišel z vsem tem ljudstvom k svetim vratom, šel mimo turške straže h kraju, kjer so vzeli Kristusa s križa in ga mazilili, in kjer gori zdaj devet velikih svečnikov. Postavil je luč.

Potem ga je peljal romar po stopnicah navzgor na desno na Golgato, na kraj, kjer je stal križ; Jefim je opravil svojo molitev. Pokazali so mu razpoko, kjer se je odprla zemlja dol do pekla, pokazali mu tisti kraj, kjer so roke in noge Gospodove z žeblji pribili na križ, pokazali mu Adamov grob, kjer je Kristova kri tekla na njegove kosti. Prišli so do kamna, kjer je sedel Kristus, ko so ga s trnjem kronali; k stebru, kamor so ga privezali, ko so ga bičali. Potem je videl Jefim kamen z luknjama za nogi Kristovi. Hoteli so pokazati še več, a ljudstvo je sililo naprej: vsi so hiteli, da bi prišli v grobno kapelo, k rakvi Gospodovi. Tuja maša je bila pri kraju, začela se je pravoslavna. Jefim je šel z ljudstvom h kapeli.

Hotel se je iznebiti romarja, ki se mu ni zdel pošten, a ta ga ni izpustil, in tako sta šla skupno h grobu Gospodovemu. Hotela sta stopiti na-ospred, a nista prišla skoz množico, ki se je rinila in drenjala, tako da ni mogel človek ne naprej ne nazaj.

Jefim je gledal naprej in opravljal svojo pobožnost; zdajpazdaj se je potipal, če je njegova mošnja še tu. Njegove misli so bile razdeljene: prvič je mislil — da ga romar goljufa; drugič je mislil — če ni sleparil, ako je v resnici okraden, da bi se njemu utegnilo istotako goditi.

* * *

Tako je stal Jefim, molil in gledal na-ospred v kapelo, kjer je gorelo nad grobom šestintrideset svetilk; ko je pogledal preko glav, kako čudo! Ravno pod svetilkami, prvi od vseh, je stal star mož v sivem kaftanu, pleša se je svetila čez vso glavo kakor pri Jeliseju Bodrovem. Podoben je Jeliseju, je premišljeval, pa saj ne more biti. Pred menoj ni mogel priti sèm, teden pred nami je bila odšla zadnja ladja — in na naši ladji ga ni bilo, videl sem vse romarje.

Starec je opravil svojo pobožnost in se priklonil trikrat: enkrat naprej pred Bogom in potem pred pravoverniki na obe strani; in čim je obrnil glavo na desno, ga je spoznal Jefim. On je bil, Bodrov sam! Črna, kodrastá bradica, ob licih osivela, in obrvi in nos in ves obraz — Bodrov je! On sam je, Jelisej Bodrov!

Jefim se je veselil, da je našel tovariša, in se obenem čudil, kako je došel Jelisej pred njim.

Ej, Bodrov, si je rekel, kako ti je prišel čisto na-ospred! Moral je dobiti kóga, ki ga je peljal. Pri izhodu ga gotovo najdem. Svojega romarja v kuti pustim in potem grem z Jelisejem; morda me spravi tudi na-ospred.

In vedno je pogledaval Jefim tja, da bi ne izgubil Jeliseja iz oči, a maša je bila pri kraju, romarji so se drenjali k svetišču, poljubit ga, in so pehali Jefima v stran. Zopet se je začel bati za svoj denar. Tiščal je eno roko na mošnjo in se izkušal preriniti. Prišedši iz gneče, je hodil in hodil, iskal in iskal Jeliseja. Ne da bi ga bil srečal, je zapustil tempelj. Iskal ga je po prenočiščih, a nikjer ga ni našel. Ta večer tudi romar ni

prišel. Izginil je bil in tudi rublja ni bil oddal. Jefim je ostal sam.

Naslednjega dne je šel zopet h kapeli božjega groba v spremstvu enega starcev iz tambovske gubernije, s katerim se je vozil na ladji. Hotel je priti na-ospred, a zopet so ga spehali nazaj, in postavil se je k stebru in je molil. Gledal je naprej — pod svetilkami, tik ob grobu Gospodovem, na prvem mestu je stal Jelisej, roke razprostrte kakor duhovnik pri altarju, in njegova pleša je svetila preko cele glave. Zdaj ga ne izpustim iz oči, si je mislil Jefim. Posrečilo se mu je, da se je zdrenjal v ospredje — Jeliseja ni bilo.

Tudi tretji dan je šel Jefim k maši, in zopet je videl: na najsvetejšem kraju, vsem viden, je stal Jelisej, roke razprostrte, in gledal navzgor, kakor bi videl nekaj nad sabo; in pleša je obsevala vso glavo. No, si je rekel Jefim, zdaj ga ne prezrem, hočem se postaviti k izhodu; zdaj pa že ne prideva več vsaksebi. Jefim je šel ven in je čakal, da je odšlo mimo vse ljudstvo — Jeliseja ni bilo vmes.

Šest tednov je ostal Jefim v Jeruzalemu in je obiskal svete kraje: bil v Betlehemu in

v Betaniji in pri Jordanu; na grobu Kristovem si je dal pritisniti pečat na novo srajco, da ga pokopljejo v tej srajci: vzel si je prsti, sveč s svetih krajev, napolnil steklenico z vodo iz Jordaná, izdal svoj denar in obdržal samo majhen ostanek za nazaj. Odpravil se je na pot, prišel do Jafe, se peljal z ladjo do Odese in šel peš domov.

* * *

Jefim je hodil sam isto pot. Čim dalje je prišel, tem bolj ga je skrbelo, kako živé doma brez njega. Veliko vode, je premišljeval, steče v enem letu. Za dom nabiraš vse svoje žive dni, a razdreti hišo, ne traja dolgo. Kako je neki gospodaril sin — kako se je naredila pomlad — kako je prezimila živina — če je hiša, kakor sem naročil, dozidana?

Prišel je tja, kjer sta se prejšnje leto ločila z Jelisejem. Ljudi ni bilo spoznati več. Pred letom v bedi, in zdaj so živeli dobro. Polje je bilo izvrstno obrodilo. Vsi so si opomogli in so pozabili na prejšnje trpljenje. Ko je prišel Jefim v vas, je priskakljalo iz bližnje kočé dekletce v beli srajci.

„Dedek! Dedek! Ustavi se pri nas.“

Jefim je hotel iti mimo, a dekletce ga ni pustilo naprej, prijelo ga je za suknjo, ga vleklo v kočo in se smejalo.

Tudi kmetica in majhen fantič sta bila prišla na prag in sta migala.

„Ustavi se pri nas, dedek; večerjaj in ostani čez noč.“

Jefim je vstopil. Poprašam po Jeliseju, si je mislil. Saj je bila pač ta kočica, ki je šel vanjo, da bi pil. Kmetica mu je odvzela malho, mu prinesla vode, da se je umil, in ga povabila, naj sede za mizo. Potem je prinesla mleka, sirovih pogač in kaše. Tarasič se je zahvalil in pohvalil ljudi, da gostoljubno sprejemajo romarje.

Ženska je zmajala glavo.

„Kako bi mogli drugače,“ je rekla. „Romar nas je učil spoznati življenje. Živeli smo, pozabivši na Boga, in Bog nas je tako kaznoval zato, da smo vsi pričakovali smrti. Lanskega poletja smo prišli tako daleč, da smo vsi ležali — ničesar nismo imeli jesti in bili smo bolni. In bili bi umrli, a Bog nam je poslal starčka kakor si ti. Sredi dneva je vstopil, da bi pil, in nas je videl, imel usmiljenje in ostal. Dal nam je piti in

jesti in nas postavil na noge — in zastavljeno zemljo nam je rešil, konja in voz nam je kupil in nam ju pustil.“

V kočo je stopila starka in prekinila ženskin govor.

„In sami ne vemo,“ je dejala. „Ali je bil človek ali angel božji. Vse je ljubil, vse je pomiloval in je šel in ni povedal svojega imena; tako da ne vemo, za kóga naj molimo k Bogu. Kakor da vidim pred seboj: ležim, čakam na smrt — starček vstopi, preprosto možiček s plešo, da bi pil. Kaj se klatijo taki ljudje okolu? sem mislila jaz grešnica. In on pa — kaj je storil za nas! Čim nas je zagledal, takoj je djal malho dol, tukaj na tem-le mestu, jo odvezal...“

Dekletce se je umešalo.

„Ne, babica, najprvo je sèm-le, na sredi koč, položil malho, potem jo je djal na klop.“

In prepirale so se in omenile vse njegove besede in dela: kje je spal, kaj je storil, kaj in s kom je govoril.

Na noč je prišel tudi kmet s konjem in pripovedoval o Jeliseju, kako je živel pri njih.

„Da ni prišel k nam,“ je rekel, „vsi bi

bili umrli v grehah. Ležali smo v obupu in umirali, godrnjali na Boga in na ljudi. On nas je postavil na noge in po njem smo spoznali Boga in zadobili vero v dobre ljudi. Kristus mu poplačaj. Preje smo živeli kakor živina, on nas je naredil ljudem.“

Jefim se je ulegel. Ni mogel zaspati. Jelisej mu ni šel iz misli, kako ga je videl na prvem mestu trikrat v Jeruzalemu.

Torej tukaj, je premišljeval, me je prebitel. Če je sprejel Gospod mojo daritev, ne vem — njegovo pa je Gospod sprejel.“

Zjutraj se je poslovil od svojih gostiteljev. Dali so mu sírovih pogač na pot in so šli na svoje delo. Jefim je stopal proti svojemu domu.

* * *

Ravno pred letom dni je bil odšel Jefim. Na spomlad se je vrnil domov.

Zvečer je prišel. Sin je bil v krčmi in je kmalu vstopil, že nekoliko pijan. Jefim ga je izprašal in je izprevidel kmalu, da je sin napravil veliko denarja in zanemarjal gospodarstvo. Oče se je kregal, sin je postal grób.

„Sam bi se bil ganil,“ je vpil. „A si šel,

si pobral ves denar in zdaj ga hočeš imeti od mene.“

Stari se je razhudil, je udaril sina.

Ko je šel zjutraj Jefim Tarasič k starosti, da bi oddal svoj potni list, je prišel mimo doma Jelisejevega. Jelisejeva stara je stala zunaj na stopnicah.

„Bodi pozdravljen, boter. Ali si, ljubček srca, srečno potoval?“

Jefim Tarasič se je ustavil.

„Hvala Bogu,“ je rekel; „prišel sem tja, sem izgubil tvojega starega, slišim pa, da je prišel domov.“

In starka je govorila — rada je klepetala.

„Je prišel nazaj, dobrotnik, kmalu po Marijinem Vnebovzetju. Kako smo bili veseli, da ga je Bog pripeljal domov! Žalostno je bilo pri nas brez njega. Z delom mu ne gre nič več prav od rok — njegova leta so že prešla. A vendarle je on glava in z njim se čutimo veselejše. In kako se je tudi fant veselil! Brez njega, pravi, je kakor brez luči v očeh. Žalostno, zaželjeni, nam je bilo brez njega, radi ga imamo, in kako ga imamo radi!“

„No, ali je zdaj doma?“

„Doma, ljubček, v čebelnjaku, spravlja roje. Roj je bil dober, pravi. Tako moč je dal Bog čebelam, da stari enakega niti ne pomni. Ne računi grehov Bog, pravi. Vstópi, zaželjemi. Kako bo stari vesel!“

Jefim je šel skoz vežo čez dvorišče v čebelnjak k Jeliseju. Jelisej je stal brez mreže, brez rokavic v sivem kaftanu pod brezo, roke razprostrte in gledal kvišku, in pleša je svetila preko cele glave, kakor je stal v Jeruzalemu pri grobu Gospodovem, in nad njim, kakor v Jeruzalemu, je bliskalo skoz brezo, nad njegovo glavo so se v migljajočih solnčnih žarkih zlate čebele spletle kakor v venec, rojile so okoli njega, a pičila ga ni nobena.

Jelisejeva stara je poklicala moža.

„Boter,“ je rekla, „je prišel.“

Jelisej se je ozrl, pobral previdno čebele iz brade in šel veselega srca botru naproti.

„Si zdrav, boter, zdrav, dobri človek? Ali si imel dobro pot?“

„Noge so hodile in vode sem ti prinesel iz reke Jordana. Pojdi k meni, vzemi si jo. Ali če je Gospod sprejel daritev...“

„No, hvala Bogu, hvaljen bodi Jezus Krist!“

Po kratkem molku je Jefim zopet povzel besedo.

„Z nogami sem bil tam,“ je rekel, „a če sem bil tudi z dušo, ali kdo drug...“

„Je božja stvar, boter, božja stvar.“

„Stopil sem domovgredé v kočo, kjer si zaostal...“

Jelisej se je prestrašil.

„Je božja stvar, boter, božja stvar. Pojdi vendar v hišo, prinesem medu.“

In Jelisej je pretrgal pogovor in je govoril o domačih stvareh.

Jefim je vzdihnil in ni govoril ne o ljudeh v koči ne o tem, da ga je videl v Jeruzalemu. In zapopadel je, da je Bogu dopadljiva le ona daritev, ki jo prinašamo z ljubeznijo in dobrimi deli.

-- KOLIKO ZEMLJE --
POTREBUJE ČLOVEK?

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

Starejša sestra iz mesta je obiskala mlajšo na vasi; starejša je bila omožena s trgovcem, mlajša s kmetom. Pili sta skupaj čaj in se pomenkovali. Starejša se je bahala s svojim življenjem v mestu: kako prostorno da je njeno stanovanje, kako lepo se oblači in lišpa svoje otroke, kako fino da jí in pije in se vozi na izprehode in obiskuje gledišče.

Mlajšo sestro je to žalilo, grajala je življenje trgovčevo in hvalila življenje kmetovo.

„Ne menjam s teboj,“ je izjavila. „Res, da živimo preprosto, a ne poznamo skrbi. Vi pa, četudi živite razkošneje, imate ali velik dobiček ali pa poginjate. Pregovor pravi: sreča in nesreča hodita po isti stezi. Danes bogat, jutri berač. Naše kmetiško življenje je varnejše. Suho življenje, dolgo življenje. Preobilja ni pri nas dobiti, vsako uro pa smo siti.“

„Kakšna sitost!“ se je rogala starejša. „S prašiči in teleti skupaj! Brez blišča, brez

omike! Kakor se tvoj mož tudi ubija, živite na gnoju in tam umrjete. Vajini otroci tudi ne bodo imeli nič bolje ...“

„No, in kaj zato?“ se je razgrela mlajša. „Živimo zato sigurno, na lastni zemlji, se ne priklanjamo pred nobenim in se ne bojimo nobenega. Vi v mestu ste zmeraj v izkušnji. Danes gre dobro, jutri pa pride tvojemu možu nečistnik čez pot, kakor bi trenil, ga zapelje: kvarta, pije, leta za babami. In potem gre vse križem in narobe. Ali ni tako?“

Pahom, mož mlajše, je ležal na peči in je slišal, kaj klepetata ženski. Moja žena govori čisto resnico, je rekel sam pri sebi. Nas nemu, ki od malega razrivamo majko zemljo, ne pridejo nobene norosti v glavo. Le nesreča, da imam premalo zemlje. Da imam pa dosti zemlje, tedaj se ne bojim nobenega, tudi vraga ne.

Vrag pa je ravno sedel za pečjo in je vse slišal. Bil je silno vesel, da je napeljala kmetica svojega moža na bahate misli: če bi imel dosti zemlje, vrag bi ga ne vzel.

Velja stavo, si je rekel. Veliko zemlje ti hočem dati. Z zemljo te vjamem.

* * *

Majhna grajščakinja je bila Pahomova sosedka. Imela je stoindvajset desjetin. Preje je živela s kmeti v dobrem soglasju, storila jim ni nikoli nič žalega. V zadnjem času pa si je bila vzela odpuščenega vojaka za oskrbnika; ta je trpinčil kmete z globami. Kakor se je Pahom tudi pazil: ali je stekel konj v sosedin oves ali je zašla krava na vrt ali so teleta uhajala na travnik. Za vse je pela kazen.

Pahom je plačeval, klel, pretepal svoje ljudi, veliko greha je storil v teku poletja zavoljo oskrbnika.

Po zimi se je raznesel glas, da hoče sosedka prodati svojo zemljo in da bi jo rad kupil oskrbnik. Ko so kmetje to slišali, so se zelo prestrašili.

Če postane oskrbnik posestnik, so si rekli, tedaj ne bo konca ne kraja kaznovanja.

Prosili in rotili so grajščakinjo, naj odstopi posestvo, ne oskrbniku, ampak občini. Ker so obljubili plačati več, je bila zadovoljna. Posestvo sosedino je imelo postati torej občinski svet.

Kmetje so se zbrali na posvetovanje, se zbrali vdrugič, a se niso zedinili. Hudoba je delala zdražbo. Sklenili so tedaj, naj po pre-

moženju kupi vsak za-se ; tudi s tem je bila soseda zadovoljna.

Ko je čul Pahom, da je kupil njegov sosed dvajset desjetin, pri čemer mu je bila polovica kupnine dovoljena na obroke, se ga je lotila zavist. Vse pokupijo, si je rekel, in jaz ostanem praznih rok. Posvetoval se je z ženo.

„Kmetje kupujejo,“ je dejal, „gledati morava, da dobiva tudi midva kakih deset desjetin.“

Prevdarjala sta, kako bi napravila.

Sto rubljev sta si bila prihranila ; prodala sta zdaj žrebe, prodala polovico panjev, udinjala sina za delavca — in tako spravila skupaj polovico denarja.

Pahom si je pogledal zdaj petnajst desjetin z malo hoste in se pogajal s sosedo — za petnajst desjetin se je pobotal, dal roko in aro. Peljali so se v mesto, napravili kupno pogodbo, polovico denarja je položil, za ostanek se je zavezal, da plača v dveh letih — Pahom je imel torej zemljo.

Izposodil si je pri svaku denarja, kupil semena in posejal kupljeni svet. Vse je iz-

vrstno obrodilo. Že v enem letu je mogel poravnati dolg i pri sosedi i pri svaku.

Pahom je bil zdaj sam gospodar. Oral je lastno zemljo, kosil seno na lastnih tleh, na lasten travnik je gnal svojo živino. Ni se mogel dovolj naveseliti: drugačna se mu je zdela trava in drugačne rožice so cvetele v njej; preje mu je veljal ta svét kakor vsak drug, zdaj pa je bil poseben košček božje zemlje.

* * *

Pahom se je veselil svojega življenja. Vse bi bilo dobro, ako bi le kmetje pustili na miru njegova polja in ne bi pasli po njegovih travnikih. V vsem prijateljstvu jim je prigovarjal. Oni pa niso nehali goniti svojih krav na njegovo livado, in ponoči so prihajali tuji konji v njegovo žito. Pahom jih je zapodil in ni zameril kmetom. Slednjič pa se je ujezil in je tožil pri sodnji. Vedel je dobro, da so delali kmetje v sili, ne iz hudobije. Vendar, je menil, jim moram zasoliti, drugače popasejo vse. Dober nauk bo koristil.

S pomočjo sodnije je poučil več ko enkrat, več ko en kmet je dobil kazen. Tako

se je zgodilo, da so dobili sosedje piko na Pahoma in so mu radi nagajali.

Nekoč se je bil splazil kmet ponoči v gozdič in da si napravi lubja, izpulil kakih deset mladih lip. Pahom se je peljal skoz svojo hosto in glej — nekaj blešči na tleh. Ko je prišel bliže, je videl obeljena drevesca s koreninami ležati na tleh. Jeza ga je pograbila. Ne ene lipe mi ni pustil lopov. Ako bi le mogel dognati, kdo je storil to, tega bi si privoščil. Premišljeval je in premišljeval, kdo bi mogel biti. To ni storil nihče drugi ko Sjemka. Šel je gledat na Sjemkovo dvorišče, a ni našel ničesar. To je bil prepir! In od tistega trenutka je bil Pahom prepričan, da ni bil nihče drug ko Sjemka. Vložil je tožbo.

Sodišče se je sešlo in — ker ni bilo dokazov — oprostilo kmeta, kar je spravilo Pahoma čisto iz sebe; skregal se je z občinskim načelnikom in s sodniki.

„Vi,“ je vpil, „delate tatovom dolge prste. Ako bi vi sami živeli po pravici, ne bi dajali prostosti tatovom.“

Z vsemi sosedi je bil skregan. Pač se je

bilo povečalo njegovo posestvo, v občini pa mu je postajalo tesneje in tesneje ...

Glas se je širil v tem času, da se veliko ljudstva seli v novopridobljene dežele. Pahom si je mislil: kaj treba meni samemu puščati svojo zemljo? Ako bi jih pa šlo nekaj naših, postalo bi prostorneje tukaj. Njih svét bi pokupil in ga združil z mojim posestvom. Pretesno nam je tukaj.

Ko je sedel некоč doma, je poprosil kmet-popotnik, da bi ga vzeli pod streho. Pahom ga je pridržal pri sebi čez noč, ga dobro pogostil, povprašal, odkod ga vodi Bog, in govoril ž njim o tem in onem.

Kmet je pripovedoval, da prihaja od dolnje Volge, kjer je delal; veliko da se jih je naselilo tam; vpisali so jih v občino in oddelili za vsako dušo deset desetjin: krasna zemlja, veselje je gledati polno klasje. Neki kmet je prišel nag in ubog, samo svoje roke je prinesel seboj, in zdaj je posejal do petdeset desetjin z žitom. Lani je prodal samo žita za pettisoč rubljev.

S slastjo je poslušal Pahom. Mislil si je: pokaj bi se trafil tukaj v tesnobi, če lahko živiš dobro? Zemljo in dvor hočem

prodati in si za prejeti denar nakupiti sveta ob dolnji Volgi in urediti gospodarstvo. Tukaj v tesnobi je večer prepir. Pojdem, da tam na mestu poizvem.

Ko je nastalo poletje, se je odpravil na pot: do Samare z ladjo po Volgi, odtam peš kakih širitisoč verst. Dospevši na mesto, je našel vse tako, kakor so mu opisali: deset desjetin je oddeljenih za dušo in radi sprejemajo kmetje tujca v občino; ako prinese kdo denarja seboj, lahko dokupi sveta, kolikor ga veseli; tri rublje za desjetino najboljše zemlje.

Ko je Pahom vse poizvedel, se je povrnil na jesen domov, prodal z dobičkom svojo zemljo, prodal hišo in živino, se izbrisal iz občine, počakal pomladi in odpotoval z družino v novopridobljene dežele.

* * *

Dospevši z družino na mesto, se je nastanil Pahom v veliki vasi in se vpisal v občino. Ko je bil pogostil starejšine, je takoj dobil vse listine. Zdaj je bil sprejet in oddelili so mu za pet duš, razun pašnika petdeset desjetin v različnih poljih. Začel je obdelavati in kupil je živine. Samo na dušnem

deležu je imel zdaj dvakrat toliko ko preje — in kako rodovitno zemljo ! Vsega je imel zadosti in lahko je redil živine, kolikor je hotel.

Spočetka, ko je še obdelaval in urejal gospodarstvo, se mu je zdelo vse izvrstno ; ko pa se je bil uživel, se mu je začelo zdeti tudi v tem kraju pretesno. Kmalu ga je zamikalo, kakor so delali drugi, da bi sejal trdo pšenico, ali v občinskem svetu je bilo malo trdih tâl.

Mehkih tâl je dosti, a so samo za rž, pšenica hoče trdih tâl. Trda tla imajo vsi radi. Ni jih dovolj za vse. O tem je veden prepir. Premožni hočejo sejati sami in zadolženi prepuščajo trgovcem dobra tla namestu plačila.

Prvo leto je posejal Pahom pšenice na prideljeni mu zemlji ; obrodila je izvrstno, vsled česar je dobil veselje, da bi imel več sveta na razpolago. Peljal se je k trgovcu in je vzel v najem zemlje za eno leto. Žetev se je bogato obnesla. Žalibog so ležala polja predaleč od vasi, do petnajst verst je bilo treba voziti domov žito.

Videl je — v okolici so živeli kmetje, ki

so kupčevali, po pristavah in so bogateli. Koliko bolje bi bilo, si je mislil Pahom, ako bi jaz, namestu da jemljem v najem, zemljo kupil in istotako napravil pristave — to bi dalo okroglo posest v eni roki. In premišljeval je, kako bi napravil, da bi vkupil dobre zemlje.

Tu je naletel na kmeta, ki se je bil — v posesti petstotih desjetin — uničil in je hotel zdaj poceni prodati svojo last. Zedinila sta se: Pahom je imel plačati petnajststo rubljev, od teh polovico takoj, drugo pozneje.

V tem času je prišel, da nakrmi konje, potujoč trgovec na Pahomov dvor. Pila sta čaj; govorila o tem in onem. Trgovec je pripovedoval, da prihaja daleč sèm od Baškirjev; tam da je kupil svetá, kakih pettisoč desjetin, in plačal za to tisoč rubljev. Pahom ga je izpraševal. Trgovec je dal natančnih pojasnil.

„Samo se mora človek,“ je pravil, „izkazati dobrega njih starejšinam. Kaftanov in preprog sem razdelil med-nje, kakih sto rubljev me je stalo; tudi sem razdelil zabojček čaja in sem dal vsakemu piti žganja, kolikor je hotel. Desjetino sem dobil po dvajset ka-

pejk — tukaj je kupno pismo — zemlja ob reki kakor stepa sta travnat svet.“

Pahom ga je izpraševal dalje.

„Svetá,“ je poročal trgovec, „ne obhodiš v enem letu — vse to je baškirski svet. Ljudje so neumni kakor ovce, od njih kupi človek lahko skoro zastonj.“

Pahom si je mislil: e, kaj bi kupil za svojih tisoč rubljev petsto desetnin in si nakopal povrhu še dolg na vrat, ko si lahko pridobim za isti denar neizmerno posestvo...

* * *

Pahom je vprašal za pot k Baškirjem. Ko je bil spremil trgovca, se je odpravil na pot. Na polje in dom naj bi pazila žena, vzel je seboj samo hlapca. V bližnjem mestu, medpotoma, sta kupila zabojček čaja, daril, žganja — kakor je bil nasvetoval trgovec.

Vozila sta se, vozila — petsto verst sta bila že prevozila — sedmi dan sta prišla v pastirski tabor Baškirjev in našla vse tako, kakor je bil povedal trgovec.

Ob reki, v stepi, živé Baškirji v kibitkah¹⁾; ne orjejo, ne jedó kruha; krave in

¹⁾ Kibitka = šotor.

konji se pasejo po stepi; za šotori so privezana žrebeta in k njim priženejo dvakrat na dan matere kobile; iz konjskega mleka delajo kumis¹⁾; ženske medejo kumis in delajo sir; moški ne dela drugega nego pije kumis in čaj, jé jančje meso in svira na piščal. Vsi so debeli, veseli, praznujejo vse poletje. Neolikano ljudstvo, ne razume ruskega, a je prijazno.

Ko so zagledali Pahoma, so prišli Baškirji iz svojih šotorov in obkrožili gosta. Tolmač je bil pri roki, kateremu je povedal Pahom, da je prišel kupit zemlje. Baškirji so kazali svoje veselje, prijeli so Pahoma pod pazduho, ga peljali v svoj boljši šotor, ga posadili na preprogo, mu podložili pernice in ga napajali s čajem in kumisom, zaklali so tudi janca in ga pogostili s pečenko.

Pahom je prinesel iz svojega tarantasa²⁾ zaboj čaja kakor tudi drugih daril in jih je razdelil med Baškirje. Baškirji so bili veseli. Čebljali in čebljali so med seboj — nato so veleli tolmaču, naj govori.

„Dajo ti povedati,“ je pričel tolmač, „da

¹⁾ Kisla, jako zdrava pijača.

²⁾ Ruski voz.

te imajo radi. Pri nas je navada, napraviti gostu vsa mogoča veselja, z darili se zahvaliti za darila. Ti si nas obdaril, zdaj pa povej, kaj ti dopade našega, da te obdarimo.“

„Najbolj mi dopade pri vas vaša zemlja,“ je odgovoril Pahom. „Doma pri meni je pretesno in zraven je že vse pod plugom. Vi pa imate veliko zemlje, in dobre zemlje. Žive dni nisem videl take zemlje.“

Odgovor Pahomov je prestavil tolmač.

Zopet so čebljali Baškirji. Kaj čebljajo, Pahom ne razume, a vidi, da so dobre volje in se smejajo. Nato utihnejo, gledajo Pahoma in tolmač govori:

„Dajo ti reči, da so ti hvaležni za tvojo dobrotljivost in ti hočejo odstopiti zemlje, kolikor je hočeš. Pokaži samo z roko, katera zemlja te bóde v oči — in tvoja bo.“

Baškirji so se pomenkovali in nazadnje so se začeli prepirati. Pahom je vprašal, odkod je nastal prepir. Tolmač je odgovoril:

„Eni menijo, da treba vprašati starosto, brez njega da se ne sme skleniti nobene pogodbe; lahko tudi brez staroste, trdijo drugi.“

* * *

Med tem ko so se Baškirji še prepirali, je stopil med nje mož z lisičjo kučmo na glavi. Vsi so umolknili in so vstali. In tolmač je dejal :

„To je starosta.“

Pahom mu je prinesel takoj najboljši kaftan in pet funtov čaja v dar. Starosta je sprejel darila in se je usedel na prvo mesto. Baškirji so govorili vanj. Poslušal je, se smehljajal in pričel po rusko :

„No,“ je dejal, „to se dá napraviti. Primi, kjer se ti dopade. Zemlje je dosti.“

Kako pa naj vzamem, kolikor hočem, si je mislil Pahom. Kakó moram imeti kakšno sodnijsko potrdilo. Sicer porečejo : vzemi — in pozneje mi zopet vzamejo. Na glas je rekel :

„Hvala vam za vašo dobro besedo. Zemlje imate veliko in jaz potrebujem malo. Samo vedeti moram, katera bo moja — njo treba odmeriti in potem potrebujem potrdila. Zakaj življenje in smrt sta v božjih rokah. Saj ste dobri ljudje, mi daste zemljo ; a lahko se zgodi, da mi jo vaši otroci zopet vzamejo.“

Starosta se je smejal.

„Gotovo se dá napraviti,“ je zatrjeval, „tako trdno, kakor ne more biti trdneje.“

Tedaj je pričel Pahom: „Slišal sem,“ je dejal, „da je bil pri vas neki trgovec. Dali ste mu zemlje in ste napravili kupno pismo. Tako bi hotel imeti tudi jaz.“

Starosta je zapopadel takoj.

„To vse lahko naredimo,“ je vzkliknil. „Saj imamo pisarja: peljemo se v mesto in damo pritisniti vse pečate.“

„In kakšno ceno bodele hoteli?“

„Imamo samo eno ceno, tisoč rubljev za dan.“

Pahom ni mogel razumeti, kakšna mera bi bil dan.

„Koliko desjetin bo dalo to?“

„Tega ne razumemo računati. Za dan prodajamo toliko zemlje, kolikor je moreš obhoditi v enem dnevu. Cena dneva je tisoč rubljev.“

Pahom se je čudil.

„V enem dnevu,“ je menil, „človek lahko obhodi veliko zemlje.“

Starosta se je smehljal.

„Vse bo tvoje. Samo en pogoj: ako v teku dneva ne prideš nazaj do kraja, odko-

der si odšel, tedaj je tvoj denar izgubljen.“

„A kako se bo vedelo, kje sem hodil?“

„Na kraj odhoda, ki ga izbereš, se postavimo — mi ostanemo in ti greš — za teboj jezdijo naši fantje — kjer ukažeš, zabijejo kole — potem potegnemo s pljugom brazde od kola do kola. Vzemi svoj krog, kakor se ti ljubi — samo glej, da boš pred solnčnim zahodom na mestu, odkoder si odšel. Vsa zemlja, ki jo obhodiš, je tvoja.“

Pahom je privolil. Sklenili so odriniti zarana, potem so se še pomenkovali, pili čaj in kumis in jedli pečenega janca.

Ko je napočila noč, je légel Pahom spat, Baškirji so se razšli. Zarana so se hoteli zbrati, da pred solnčnim vzhodom odri-nejo na mesto.

* * *

Pahom ni mogel zaspati. Vedno je mislil na zemljo. Kaj bom tukaj vse napravil! Celo kneževino obsežem — petdeset verst napravim v tem enem dnevu — dan je zdaj tako dolg, v petdesetih verstah leži desettisoč desjetin. Pred nikomur se mi ni treba uklanjati — porjem, kolikor hočem — ostalo pustim za pašo.

Vso noč ni spal, samo proti jutru je

malo zadremal. Komaj pa je bil zadremal, je imel sanje, ležal je v ravno tej kibitki in slišal zunaj nekoga se smejati. Da bi videl, kdo se smeja, je stopil iz kibitke. In tu je videl sedeti starosto Baškirjev, ta se je držal z obema rokama za trebuh in se tresel od smeha. Pahom je stopil bliže in je vprašal, zakaj se smeja — a tu je videl: to ni starosta Baškirjev, ampak trgovec, ki je prišel na njegov dvor in mu pripovedoval o teh krajih. In ravno vpraša trgovca: Ali si že dolgo tukaj? A to ni več trgovec, ampak tisti kmet, ki je v domačem kraju prišel k njemu od dolenje Volge. Zdaj tudi ni več kmet — sam živi vrag je, ta sedi tu z rožički in kopiti, in smeja se in gleda na eno mesto. In Pahom si misli: na kaj gleda? nad čem se smeja? V sanjah je videl ležati človeka, bosega, v sami srajci in hlačah, z nosom navzgor in belega kakor rjuha. Ko je pogledal ostreje, kakšen človek bi bil to, mu je postalo jasno: on sam je bil. Od strahu se je prebudil. Kaj vse ne pride človeku v sanjah. Ozrl se je. Že se je pričelo daniti. Treba zbuditi ljudi, čas je, da odrinemo.

* * *

Pahom je vstal, vzbudil hlapca, ki je spal v tarantasu, pustil zapreči in je šel buditi Baškirje.

„Čas je,“ je klical, „da odrinemo na stepo.“

Baškirji so vstali, se zbrali, tudi starosta je prišel. Zopet so pili kumis in so hoteli pogostiti Pahoma s čajem. On pa je silil na odhod.

„Če gremo,“ je klical, „naj se zgodi precej. Skrajni čas je.“

Baškirji so se odpravili na pot, eni so jahali, drugi so se peljali v tarantasih. Pahom, spremljevan od hlapca, se je peljal v svojem tarantasu.

Prišli so k stepi, ko je jutranje solnce rdečilo nebo, šli na hrib in se zbrali. Starosta se je približal Pahomu in je pokazal z roko na stepo.

„To vse,“ je dejal, „kar moreš obseči z očmi, je naše. Izvoli poljubno.“

Pahomove oči so se svetile: daleč tja je videl travnat svet, gladek kakor dlan, črn ko mak, v globinah je rastle različna trava, visoka do prsi.

Starosta je snel lisičjo kučmo, jo položil na sredo hriba in dejal:

„To je znamenje; tu gor položi svoj denar. Tvoj hlapec bo tudi stal tukaj. Odtod pojdi in semkaj pridi nazaj. Vsa zemlja, ki jo obhodiš, je tvoja.“

Pahom je izvlekel svoj denar in ga položil v kučmo; slekel je kaftan, tako da je ostal v samem suknjiču, oprtal si je malho s kruhom, plosko steklenico vode si je privezal za pas, nategnil škornje in se pripravil na pot.

Premišljeval je in premišljeval, katero smer bi vzel. Povsodi je tukaj krasno. Mislil si je: vseeno, grem proti solčnemu vzhodu, in se je postavil z obrazom proti solncu — zdaj se je pretegaval in čakal, da se pokaže solnce nad obzorjem. Časa ni gubiti, si je mislil, v hladu se dá celo lažje hoditi. Jezdec so se vstopili zadaj za njim. Čim se je prikazalo solnce, je odrinil — jezdec za njim.

Ni hodil ne počasi ne hitro. Kako verst morda je bil premeril, ko je, ne da bi postal, velel zabiti kol. Enkrat v hoji, je pospešil svoj korak in je kmalu pustil zabiti drugi kol. Ozrl se je za trenutek: hrib je bilo še videti, tudi ljudi na njem. Ko je po-

gledal na solnce, je sklepal, da je moral prehoditi kakih pet verst. Ker se je bil segrel, je slekel suknjo.

Po nadaljnih petih verstah ga je nadlegovala vročina; pogled na solnce ga je poučil, da je čas za zajutrak. Dober kos sem že napravil, si je mislil — seveda se gre za njih štiri v dnevu — vendar je še prezgodaj, da bi zavil. Škornje hočem sezuti.

Usedel se je, sezul škornje in šel naprej; zdaj je lahko hodil. Mislil je: še pet verst lahko grem, potem zavijem na levo. Čim dalje, tem lepše je postajalo. In šel je še naravnost. Ko se je ozrl nazaj, je bil hrib komaj še viden in ljudje zgoraj so se dozdevali kakor mravlje.

Zdaj pa treba zaviti, si je rekel. Kako sem se segrel! Žejen sem: Vzel je steklenico, pil gredoč, pustil zabiti še en kol in je zavil na levo.

Šel je, šel — trava je stala visoko, njemu je bilo vedno bolj vroče.. Trudnost se je pojavila. Pogled na solnce mu je pokazal, da je poldne. Treba odpočiti, je menil.

Ustavil se je in je jedel malo kruha. Če se usedeš, potem zaspiš. Stal je torej neko-

liko, se oddahnil, šel naprej. Spočetka mu je bilo lahko, od jedi mu je bila prišla nova moč. A postajalo je preneznosno vroče in spanec ga je obhajal — čutil se je preutrujenega. No, si je mislil: za urico trpljenja, sto let življenja.

Na tej strani je šel pač kakih deset verst. Hotel je zaviti na levo, a glej — kraj je tako lep — bujna dolinica — škoda bi bilo, pustiti jo: lan mora tukaj izvrstno rasti. Naravnost je šel, si prisvojil tako dolino in pustil zabiti kol.

Zdaj še-le je naredil drugi kot. Ko je vrgel pogled na daljni hrib, je komaj mogel videti ljudi tam. Do njih bo okoli petnajst verst. Ti dve strani sem vzel predolgi, tretjo treba torej napraviti krajšo. Sicer bo na ta način posest nekoliko v pošev — a kaj napraviti drugega? Zabrniti moram — potem naravnost k hribu — požuriti se moram — ne po nepotrebnem zavijati v stran — saj zemlje imam zdaj čezinčez dovolj. In obrnil se je in stopal naravnost proti hribu.

* *

Noge so bolele Pahoma, shodil jih je bil. Kolena se mu šibijo — počival bi — a ne

sme — ne utegne — pred solnčnim zato-
nom mora dospeti. Solnce ne čaka. Kakor da
bi ga kdo priganjal, tako je tekel.

Ali se nisem zmotil? ali nisem vzel
preveč? Če ne pridem pravočasno! Daleč je
še in jaz sem že ves zdelan. Če le ne poj-
dejo pri tem v izgubo vsi moji izdatki in
trudi! O napeti moram vse svoje sile!

Stresel se je, se spustil v dir. Noge so
krvavele — on je tekel. Tekel je, tekel,
vrgel suknjo strani, škornje, steklenico, če-
pico. Bil sem preveč požrešen — vse sem
pokvaril — ne bom na cilju pred solnčnim
zahodom...

Še hujše je postajalo: od straha mu je
pohajala sapa. Tekel je — srajca in hlače
so lepile na životu -- usta so bila kakor
izsušena — kakor z mehovi v kovačnici je
delalo v prsih — v srcu je tolklo kakor s
kladivi — kolena, kakor da niso njegova, so
klécala...

Komaj je še mislil na zemljo; mislil je,
kako bi napravil, da bi ne umrl od navora.
Dà, bal se je umreti, a ustaviti se vendar ni
mogel. Toliko sem tekel, in če zdaj odne-
ham, me bodo imenovali norca.

Baškirji — razločno je slišal — so cvilili, klicali. Od njih vpitja je še bolj gorelo njegovo srce. Zbral je svoje zadnje moči in je tekel — solnce je stalo skoro na robu — a do hriba je bilo že čisto blizu. Baškirji so migali, klicali — videl je lisičjo kučmo — videl denar notri — videl starosto, kako je čepel na tleh in se držal za trebuh. In prišle so mu v spomin sanje: zemlje, je pomislil, je veliko — a bo-li Bog pustil živeti na njej? Ah, uničil sem se — in pri tem je tekel, tekel...

Pogledal je na solnce.

Veliko je bilo, rdeče, se dotikalo zemlje, je že tonilo...

Zdaj je dosegel hrib — solnce je zašlo.

Bolesten vzkrík se mu je izvil: menil je, da je vse izgubljeno. A spomnil se je, da se mora z višjega kraja solnce še videti... Planil je gor po hribu — tu je ležala kučma. Spoteknil se je, padel, segel z rokami do kučme.

„Korenjak!“ je zaklical starosta. „Si pridobil veliko zemlje.“

Ko je hotel hlapec Pahomu priskočiti

na pomoč, ga vzdigniti, je videl : iz ust mu je tekla kri, bil je mrtev.

Hlapec je tarnal.

Starosta je čepel na tleh, smejal se je na glas in se držal za trebuh. Zdaj se je vzdignil in vrgel hlapcu lopato : „Tu, kopaj!“

Baškirji so vstali in so šli.

Hlapec je ostal sam z mrličem. Izkopal je Pahomu grob, ravno tolik, kolikor je meril od glave do nog — tri aršine — in ga je zagrebel.

VSEBINA.

Jetnik v Kavkazu	4
Starca	53
Koliko zemlje potrebuje človek?	91-116

TISKOVNE POMOTE.

Na str. 24 čitaj se ogledala — ne je ogledala.
„ „ 60 „ p o t e m — ne potetn.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000522753

